

HUMAK^H

OPINNÄYTETYÖ

Koulutuskokeilun kautta työelämään

Johanna Juntila

Jari Rekonen

YHTEISÖPEDAGOGI AMK

(210 op)

5/2023

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi AMK

Tekijät: Johanna Junntila ja Jari Rekonen
Opinnäytetyön nimi: Koulutuskokeilun kautta työelämään
Sivumäärä: 48 ja 2 liitesivua
Työn ohjaaja: Satu Riikonen
Työn tilaaja: Luksia, Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä

Tässä opinnäytetyössä selvitetään, miten Luksian tarjoaman matalan kynnyksen mallin koulutuskokeiluiden asiakkaat vastaanotetaan opintoaloilla, sekä miten tunnettu koulutuskokeilu menetelmänä on oppilaitoksessa. Opinnäytetyön kehittämistehtävänä on parantaa asiakkaiden kokemuksia oppilaitoksesta kehittämällä koulutuskokeiluiden laatua tasaisemmaksi ja paremmin asiakasta palvelevammaksi.

Työn tilaajana toimi Luksia, Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä (jatkossa Luksia), jossa on ryhdytty aktiivisesti tarjoamaan uudenlaista, oppilaitoksen omaa mallia koulutuskokeilusta. Luksian koulutuskokeilut on suunnattu ammatinvaihtajille, työttömille tai muutoin opiskelusta kiinnostuneille aikuisille. Koulutuskokeiluiden tavoitteena on tuoda aikuisille asiakkaille ajatuksia omista mahdollisuuksista opintoihin, pyrkien samalla vastaamaan Länsi-Uudenmaan alueella vallitsevaan työvoimapulaan. Koulutuskokeiluihin liittyvää asiakastyötä Luksiassa tekevät kaksi koulutusohjaaja nimikkeellä toimivaa henkilöä, joiden tehtävänä on auttaa opinnoista kiinnostuneita koulutuskokeilun kautta opiskelijaksi tiiviin yksilöohjauksen keinoin.

Kokonaisuudessaan kehittämistyö oli palvelumuotoiluprosessi, jossa oli viitteitä toimintatutkimuksesta. Aineistonkeruu menetelminä käytettiin haastattelua sekä pilotointia. Haastateltavina oli 10 opettajaa tilaajan palveluksessa olevista 223 opettajasta. Tällä tutkimuksellisella kehittämistyöllä jäsennetään palvelumuotoilun keinoin koulutuskokeilujaksoa ja sen sisältöä, sekä parannettiin opintoalojen kykyä vastaanottaa aikuinen opinnoista kiinnostunut henkilö. Opinnäytetyöstä saatuja tutkimustuloksia voidaan hyödyntää jatkossa kaikilla opintoaloilla, sekä levittää muiden ammatillisten oppilaitosten käyttöön.

Opinnäytetyön tietoperustassa esittelemme koulutuskokeilijan kannalta olennaisia teemoja, jotka osaltaan vaikuttavat koulutuskokeilun onnistumiseen. Työttömyyden vaikutukset

---

---

itsetuntoon ja tulevaisuuskuvaan ovat merkittävässä roolissa asiakkaan etsiessä omaa tietään opintojen kautta työmarkkinoille.

Kehittämistehtävän tuotoksena pilotoitiin alakohtainen materiaalipaketti, jonka avulla voidaan jatkossa tarjota koulutuskokeilijalle suunniteltua alaan liittyvää tekemistä. Valmiilla materiaalipaketilla helpotetaan opetushenkilöstön työtä ja sujuvoitetaan koulutuskokeilijan kokeilujaksoa.

Asiasanat: Koulutuskokeilu, kohtaaminen, työttömyys, opiskelu, osallisuus

---

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in NGO and youth work, Bachelor's Degree

Author: Johanna Junttila ja Jari Rekonen

Title: Through the educational trial to working life

Number of Pages: 48 and 2 attachment pages

Supervisor: Satu Riikonen

Commissioned by: Luksia, Western Uusimaa Municipal Education and Training Consortium

---

This thesis explained, how the content of the educational trials offered by the educational institution could be improved more customer-oriented. The aim of the thesis was to improve customer experiences by improving the quality of the training trial and in this way serve the customer better. The orderer for the thesis is Luksia, Western Uusimaa Municipal Education and Training Consortium. Luksia has its own model of the educational trials, offered to the unemployed or otherwise for adults interested in studying new vocational degree. This work in Luksia is carried out by 2 training instructor which have been assigned to help customers and to network with actors supporting employment.

Ten (10) degree advisors from different fields of study were interviewed for the work. The interviews with the degree advisors were conducted as semi-structured bilateral interview. One field of education made a pilot material and the authors of this thesis created a feedback form to get information about the success of the educational trial.

In the implementation of the training experiments, a need for development has been identified based on the oral feedback received. Feedback has been received from customers and staff who were in the training trial. During the training experiment, the customer may have had to watch what other students are doing from the side during the experiment, the customer has not always been sufficiently taken into account or the action has been unplanned.

In some fields of study, issues related to occupational safety may prevent the client/experimenter from participating full-time in work tasks. There are also fields of study where it is quite easy to offer the customer tasks clearly related to studies. For the reasons mentioned above, we set out to create a ready-made material package for experimenters. The material package will make teachers' work easier in the future, and the material can be modified to be sector-specific. Those who went through the training trial and later applied to become students are also likely to join their new student group more quickly and gain the experience of participation.

The goal of the development task was to create field-specific material packages in cooperation with the teaching staff, which can be used in the future to offer educational experimenters meaningful activities related to the field of study.

Keywords: Educational experience, unemployment, studying, grouping

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1	JOHDANTO.....	6
2	TILAAJA JA TYÖN LÄHTÖKOHDAT	8
	2.1 Työn lähtökohdat	8
	2.2 Hakeutuminen	11
3	KOULUTUSKOKEILU.....	13
	3.1 TE-palvelut, kuntakokeilu ja Kela	13
	3.2 Luksian malli täysi-ikäisille.....	14
4	KOHTAAMINEN OPPILAITOSOHJAAMISESSA.....	19
	4.1 Osallisuus ja kohtaaminen	20
	4.2 Ulkopuolisuus	23
	4.3 Työttömyyden stigma	24
5	KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS JA MENETELMÄT	27
	5.1 Palvelumuotoilu	29
	5.2 Haastattelut ja toteutus	31
	5.3 Pilotointi.....	33
6	TULOKSET JA ANALYYSI	35
	6.1 Haastatteluiden tulokset.....	35
	6.2 Pilotin tuloksia	38
7	YHTEENVETO	40
8	LOPUKSI	44
	LÄHTEET	45
	LIITTEET	49

1 JOHDANTO

Työttömyys, kohtaanto-ongelma, työvoimapula, työperäinen maahanmuutto, erilaisia termejä vilisevä työelämän kenttä kertoo haasteista työmarkkinoilla. Työttömien määrä on runsas, mutta työvoimapula on aloilla, jonne ei tällä hetkellä ole tulijoita ja siitä syntyy kohtaanto-ongelma. Tällä hetkellä tilanne sosiaali- ja terveysalalla on melko akuutti, johtuen osittain koronan jälkeisestä joukkopaosta hoitoalan ammattilaisissa. Osa yksityisistä työnantajayrityksistä pyrkii lisäämään työn houkuttelevuutta maksamalla reilua palkkaa varmistaakseen yrityksensä jatkuvuuden. Palveluiden tuottaminen riippuu osaavasta henkilökunnasta ja esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla ei ammattitaitoista henkilökuntaa ole kovinkaan paljon saatavilla tällä hetkellä, kun taas yleissihteereitä on liikaa suhteessa vapaisiin työpaikkoihin (Ammattibarometri 2022). Voisiko uudelleen kouluttautuminen toimia osaratkaisuna tähän haasteeseen, miten oppilaitosten ja opiskelun houkuttelevuutta voitaisiin lisätä ja sitä kautta saada työvoimaa. Tärkeä kysymys on myös, miten vahvistaa ihmisen uskoa omaan osaamiseensa ja mahdollisuuksiinsa.

Opinnäytetyön kehittämiskohteena on Luksia Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymän koulutuskokeilun kehittäminen vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin. Tarve koulutuskokeilun kehittämisestä tuli ilmi toisen opinnäytetyön tekijän Johanna Junttilan kokemuksesta koulutusohjaajan työtehtävissä, opetushenkilöstön aiemmista kokemuksista, sekä asiakkailta aiemmin saaduista suullisista palautteista.

Tässä opinnäytetyössä käytetään kahdenlaista termiä, asiakas sekä koulutuskokeilija (kokeilija). Kahden termin käyttö on perusteltua johtuen siitä, että kaikki koulutusohjaajan asiakkuuteen tulevat eivät päädy koulutuskokeiluun ja asiakas muuttuu koulutuskokeilijaksi vasta, kun kokeilusta on sovittu vastaanottavan alan kanssa. Asiakkailta aiemmin saatujen palautteiden pohjalta on noussut esiin koulutuskokeilujaksojen paikoittain heikko ja epätasalaatuinen sisältö, joka ei aina palvele asiakasta. Koulutuskokeilun aikana asiakas on saattanut joutua katsomaan vierestä muiden opiskelijoiden tekemistä, eikä opintoalalla olla välttämättä osattu huomioida asiakasta tilanteen vaatimalla tavalla tai toiminta on ollut suunnittelematonta. Myös asiakkaan kohtaamiseen tulee panostaa ja vastaanottaa hänet opintoalalle huomioiden asiakkaan lähtökohdat ja valmiudet. Ongelmaa lähestytään palvelumuotoilun näkökulmasta ja kehittämistyötä tehdään haastatteluiden, pilotoinnin sekä palautteen keräämisen keinoin.

Työn tarpeellisuuden taustalla on tilaajan arvot ja visiot tehdä oppilaitoksen tarjonnasta kilpailukykyistä ja asiakasta palvelevaa (Luksia 2023a). Tavoitteena on saada koulutuskokeilijoille tasalaatuista ja asiakaslähtöistä sisältöä jakson ajalle. Pitkän tähtäimen tavoite on helpottaa opintoalojen vastaanottoa suunnittelemalla uudelleen käytettäviä sisältöjä ennakoitujen tulevien kokeilijain. Tavoitteiden saavuttamiseksi tuli saada tietoja aiheen nykytilanteesta ja niitä lähdettiin selvittämään tutkimuskysymysten avulla.

1. Miten koulutuskokeilija/asiakas vastaanotetaan alalla ja mitä ovat siihen liittyvät käytännöt?
2. Miten hyvin koulutuskokeilu tunnetaan oppilaitoksessa?

Opinnäytetyön tietoperustassa käsitellään koulutuskokeiluita, joita TE-palvelut, kuntakokeilu sekä Kela- tarjoavat yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Nämä mallit poikkeavat kuitenkin Luksian omasta mallista siinä, että Luksian koulutuskokeilu on matalan kynnyksen malli vailla ylimääräistä byrokratiaa ja palveluun voi hakeutua, vaikka olisi työelämässä. TE-palveluiden sekä Kelan koulutuskokeilut toimivat kuitenkin osana tietoperustaa tälle opinnäytetyölle. Lisäksi tietoperustassa käsitellään teemoja työttömyys, kohtaaminen ja osallisuus, jotka ovat merkittävässä roolissa asiakkaan mennessä koulutuskokeiluun. Taustalla usein oleva työttömyys on saattanut vaikuttaa asiakkaan itsetuntoon, tilanne saattaa olla jännittävä ja hän tuntee olonsa epämukavaksi. Tässä ohjaus- ja opetushenkilöstön rooli on keskeinen ja tehtävänä on helpottaa asiakkaan saapumista uuteen tilanteeseen.

Koulutuskokeiluiden kehittäminen on tarpeellista, koska asiakkailta saadun palautteen mukaan he eivät koulutuskokeiluun siirtyessään pääse aina osallistumaan varsinaiseen tekemiseen. Kehittämisen tarve on myös henkilöstön näkökulmasta, koska ilman etukäteen tehtyä suunnitelmaa alalla joudutaan erikseen keksimään jokaiselle koulutuskokeilijalle tekemistä. Kehittämis-tehtävällä tavoitellaan ajallisesti sekä sisällöllisesti suunniteltua koulutuskokeilujaksoa, jossa huomioidaan asiakkaan tarpeet.

2 TILAAJA JA TYÖN LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyön tilaajana on Luksia Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä, jonka omistajakuntia ovat Hanko, Lohja, Vihti, Raasepori, Siuntio, Inkoo, Karkkila ja Kirkkonummi. Luksia on keskisuuri ammatillinen oppilaitos, joka tarjoaa koulutusta perustutkinnoista erikoisammattitutkintoihin, lyhytkoulutuksia sekä työvoimakoulutuksia. Lohjan Toivonkadun kampus sekä Nummelan kampus ovat koulutustarjonnaltaan laajempia, kuin Kirkkonummella sekä Espoossa toimivat yksiköt. Tässä opinnäytetyössä keskitymme Lohjan sekä Vihdin Nummelassa sijaitsevien kampusten toimintaan, johtuen muiden kampusten vähäisestä koulutustarjonnasta (Opintopolku 2023).

Luksian arvoperustaa tarkastellaan säännöllisesti yhdessä henkilöstön kanssa ja nykyisinä arvoina ovat asiakaskeskeisyys, avoimuus ja ammattitaitoisuus. Luksian asiakkaita ovat opiskelijat, yritykset sekä yhteisöt ja yhteistyökumppanit. Ammattitaitoisuudella pyritään tuomaan perustehtävään vaikuttavuutta, kehittää toimintaa, sekä ennakoida työelämän muutoksia ja kansainvälistymistä. Oman osaamisen jakaminen, toistemme arvostaminen sekä vuorovaikutteinen työskentely on avoimuuden arvon pohjana. Luksian kehittämissuunnitelmiksi ovat onnistunut asiakaskokemus, selkeät ja vetovoimaiset palvelut ja parhaiden edellytysten luominen koulutustoiminnalle, ammattitaitoinen, motivoitunut ja työssään hyvinvoivaa henkilöstö sekä laadukkaiden toimintojen järjestäminen taloudellisesti kannattavalla tavalla. Visio, Luksia – menestyvä osaamisen ammattilainen. (Luksia 2023a.)

2.1 Työn lähtökohdat

Luksiassa on järjestetty perusopetuksesta tuleville toisen asteen koulutusta pohtiville vierailumahdollisuus avointen ovien päivänä, yhdeksäsluokkalaisten tutustumispäivät sekä erilliset oppilaitosvierailut. Oppivelvollisuusikäisten ohjaus sekä yhteistyö perusopetuksen kanssa kuuluu Luksian opinto-ohjaajien työtehtäviin ja hallintaan. (Niemi 2023.) Luksiassa yhteistyötä tehdään myös työelämän kanssa ja tähän kuuluu erilaisia vierailuita puolin ja toisin. Yhteistyöllä pyritään pitämään oppilaitos kiinni työelämän vaatimuksissa, saamaan uusinta tietoa aloille ja luomaan kontakteja myös työelämän ja opiskelijoiden välille. (Luksia 2023b.)

Tässä opinnäytetyössä keskitytään täysi-ikäisten koulutuksesta kiinnostuneiden henkilöiden ohjaamiseen opintoihin. Kehittämistyössä huomioidaan myös TUVAn koulutuksessa eli tutkin-

toon valmentavassa koulutuksessa olevia opiskelijoita (Opetushallitus 2022). Asiakkailta tarkoitetaan talon ulkopuolelta tulevia yli 18- vuotiaita tai TUVA- koulutuksessa olevia eri- ikäisiä henkilöitä.

Työskentelemme molemmat tilaajan palveluksessa eri kampuksilla, Jari Rekonen toimii tutkimusohjaajana maanrakennusosalalla Nummelan kampuksella ja Johanna Junttila Lohjan kampuksella koulutusohjaajana. Työssään Junttila on kuullut asiakkailtaan erilaisista haasteista ja mahdollisista esteistä opintojen suhteen. Näitä esteitä voivat olla esimerkiksi jännittäminen, epäusko omiin taitoihin tai epämääräinen tulevaisuudenkuva. Työtehtäviin kuuluu myös näiden haasteiden ja esteiden selkeyttäminen yhdessä asiakkaan kanssa, sekä mahdollinen jatko-ohjaus tarpeellisiin palveluihin. Rekonen opettajan työnsä ohella vastaanottaa ja ohjaa koulutuskokeiluun tulevia henkilöitä omalla alallaan. Tässä opinnäytetyössä tulee esiin molempien tekijöiden kokemukset koulutuskokeiluiden eri vaiheissa työskennellessämme eri kampuksilla erilaisissa työtehtävissä.

TUVA-koulutuksia on Luksiassa kahdella kampuksella, Lohjalla ja Nummelassa. TUVA-koulutus on luotu korvaamaan aiemmin käytössä olleet lukiokoulutukseen valmistavan LUVA-koulutus, perusopetuksen lisäopetusluokka eli vanha 10-luokka, sekä ammatilliseen koulutukseen valmentava VALMA-koulutus. TUVAlla on mahdollisuus parantaa peruskoulun arvosanoja, tutustua työelämään, sekä kokeilla erilaisia toisen asteen koulutuksia. TUVA voi myös olla paikka, jossa opiskelija itsenäistyy ja ryhmäytyy muiden samassa tilanteessa olevien nuorten ja aikuisten kanssa.

TUVAlla opiskelevien opinnot on suunniteltu yksilöllisiksi ja opintojen aikana vahvistetaan kunkin opiskelijan omaa polkua ja kannustetaan häntä niissä opintoaineissa, jotka tarvitsevat lisävahvistusta. Opinnoissa voidaan vahvistaa esimerkiksi kielitaitoa ja matemaattista osaamista, sekä löytää oikea rytmi opintoihin, mikäli nämä asiat ovat olleet haasteellisia asioita perusopetuksen aikana. Omien opiskelutaitojen hiominen on myös osa TUVA-opintoja. TUVA-opinnot voivat olla paikallaan myös silloin, kun omaa opintoalaa ei tunnu löytyvän ja vaihtoehtona on jäädä oppivelvollisuusopintojen ulkopuolelle. Tässä tapauksessa TUVA-opinnot voivat olla se pelastusrenkas, joka estää nuorta joutumasta alttiiksi opinnoista syrjäytymiselle. TUVAlla opiskeleville, kuten myös aikuisille koulutuskokeilijoille annetaan mahdollisuus siirtyä Luksian tutkinto-opiskelijaksi niin pian kuin se vain on mahdollista, mikäli asia vain on opetuksen suunnittelun kannalta mahdollista. (Opetushallitus 2022.)

Nuorille alle 29-vuotiaille henkilöille on kunnissa tarjolla erilaisia ohjauksen- ja tuen palveluita. Aikuisten mahdollisuudet matalan kynnyksen yksilöohjaukseen ovat sen sijaan vähäisiä tai vaativat usein sosiaalityön kontaktin.

Työelämän ja yhteiskunnan muutokset lisäävät tarvetta urasuunnitteluun ja osaamisen kehittämiseen. Ennen koulutuspäätöksen tekemistä, ei aikuisille ole kattavasti saatavissa ohjauksellista tukea myöskään oppilaitoksissa. (Onnismaa 2021, 76.) Aikuisten, opinnoista kiinnostuneiden ohjaustyötä Luksiassa on aiemmin tehnyt muun työn ohessa haku- ja ohjauspalveluiden ohjauksen koordinaattori, joka on myös koulutukseltaan opinto-ohjaaja. Mahdollisuus ohjaukseen ei välttämättä ole ollut tiedossa kovinkaan laajasti, tieto on ollut vain oppilaitoksen verkkosivuilla ja palvelu on jäänyt satunnaiseksi (Holappa 2023). Vuonna 2020 tehtävään palkattiin ESR OTE- projektin myötä kolme ohjauksen ammattilaista, joiden tehtäviin kuului etsiä ja löytää yhdessä verkoston kanssa työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia henkilöitä, sekä auttaa heitä opintojen pariin yksilöohjauksen keinoin (Luksia 2022d, g). Tehtävänkuva jäi projektin päättyttyä vakituiseksi osaksi Luksian toimintaa ja toimi ponnahduslautana tälle kehittämistyölle. Vahva verkostoituminen ja markkinointi hankkeen aikana edisti koulutusohjaajan tehtävän vakiintumista ja tärkeyttä, sekä palvelun tunnettavuutta. Tämän seurauksena Luksiaan palkattiin kaksi koulutusohjaajan tehtävänimikkeellä olevaa henkilöä, joiden tehtävänä on toimia yhdessä työllistymistä tukevien verkostojen kanssa, sekä tarjota yksilöohjausta yli oppivelvollisuusikäisille (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020 §2).

Koulutusohjaajan tehtäviin kuuluu vierailut työllistymistä edistävien palveluiden toimipisteissä koulutusesittelyiden merkeissä, asiakkaan yksilöohjaus ja ammatinvalintaan liittyvät keskustelut, sekä tarjota asiakkaalle mahdollisuus kehittämisen kohteena olevaa koulutuskokeilua häntä kiinnostavalla alalla. Maksuton palvelu koulutusohjaajan yksilöohjaukseen on tarjolla omistajakuntien alueella ja ohjaustapaamiset voidaan sopia myös kampuksen ulkopuolelle. Nyt täysi-ikäisten ennen opintoja tapahtuvaa ohjaustyötä tekevät kaksi koulutusohjaajaa sekä ohjauksen koordinaattori. (Luksia 2023e.) Vuoden 2022 aikana koulutusohjaajien noin 50 asiakkaasta 22 päätyi opiskelijaksi Näistä 22 henkilöstä mahdollisuutta koulutuskokeiluun käytti 11 ulkopuolelta tullutta asiakasta. (Luksia 2022f.)

TUVA-opiskelijoiden päätyemisestä Luksian perustutkintoa suorittaviksi opiskelijoiksi ei ole tämän opinnäytteen teon aikana vielä tilastoitua näyttöä, sillä ensimmäiset TUVA-opiskelijat aloittivat opintonsa elokuussa 2022 ja heidän toisen asteen yhteishaussa tekemänsä valinnat

tulevat näkyviksi vasta kuluvan vuoden kesäkuussa. TUVA-opiskelijoilla on mahdollisuus siirtyä tutkintoa suorittaviksi opiskelijoiksi kesken lukuvuotta jatkuvan haun kautta, mutta tämä edellyttää vapaata opiskelupaikkaa toivotulla alalla.

Ennakoidessa kehittämistyön tarvetta, laatuun panostamista, voidaan tarkastella syntyvyystilastoja vuosilta 2006 eteenpäin ja todeta syntyvyyden olleen laskussa etenkin vuoden 2010 jälkeen, mikä ajallaan tulee vaikuttamaan oppivelvollisten määrään. (Tilastokeskus 2023.) Vaikka Luksian koulutustarjonta on laajaa, tulee kilpailu opiskelijoista olemaan tiukkaa, sillä maantieteellisesti kilpailevia koulutuksen tarjoajia on useita.

Maahanmuuton voidaan ajatella kuitenkin lisäävän opiskelijamääriä jossain määrin, jolloin sen vaikutus näkyy myös käytettävissä olevana työvoimana. Suomessa on edelleenkin aikuisia vailla toisen asteen tutkintoa, tai heidän koulutuksensa ja osaamisensa tietoperusta tulisi päivittää tämän päivän työelämän vaatimusten mukaiseksi. ELY-keskuksen Nuorisotyöttömyyden seurantatutkimuksen mukaan maaliskuussa 2023 on Uudenmaan alueella ollut 4 714 20–29-vuotiasta työtöntä työnhakijaa ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa (Uudenmaan ELY-keskus 2023). Luksian 8 jäsenkunnan työvoiman määrä oli vuoden 2023 maaliskuussa 82 486 henkilöä, joista työttöminä työnhakijoina oli 6 658 henkilöä. Luksia Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymän jäsenkuntien keskimääräinen työttömyysprosentti oli maaliskuussa keskimääräisesti 7,96 %. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2023.)

2.2 Hakeutuminen

Toisen asteen ammatilliseen oppilaitokseen hakeudutaan yhteishaussa maaliskuu-huhtikuussa tai jatkuvassa haussa läpi vuoden. Yhteishaussa pääpaino on oppivelvollisilla perusopetuksesta tulevilla alle 18-vuotiailla nuorilla. Myös aikuinen, jolla ei ole toisen asteen tutkintoa, voi hakeutua opiskelijaksi yhteishaussa. Jos hakijalla on jokin tutkinto, on ensisijainen hakeutumistapa jatkuvan haun kautta. Jatkuvassa haussa voi hakea perus-, ammatti-, ja erityisammattitutkintoihin sekä erillisiin tutkinnonosiin. Vuonna 2022 jatkuvassa haussa Luksiaan haki 2050 opiskelijaa. (Luksia 2023h.)

Pääsääntöisesti koulutuskokeilussa olleet henkilöt hakeutuvat jatkuvassa haussa. Heillä saattaa olla taustalla jo jokin koulutus, joka ei kuitenkaan ole johtanut alan töihin tai ala ei ole enää kiinnostava. Jatkuvassa haussa hakeutunut kutsutaan ohjaus- ja valintapäivään, jolloin

alan opettaja tapaa hakijan. Ohjaus- ja valintapäivässä tehdyn haastattelun, sekä hakijan omien toiveiden mukaisesti suunnitellaan opintojen aloitus.

Toisinaan voi käydä niin, että valittu opintoala osoittautuu soveltumattomaksi jo haastattelun aikana. Joillakin opintoaloilla on jo kokeilijaksi haettaessa otettava huomioon SORA-lainsäädännön mukaiset opinto-oikeutta rajaavat tekijät. Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Luksiassa näitä opintoaloja ovat logistiikkaan liittyvät kuljettajaopinnot, maarakennuskoneen- kuljettajaopinnot, sosiaali- ja terveysalanopinnot, sukeltajaopinnot, sekä turvallisuusalanopinnot. SORA- lainsäädäntö määrittää tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset, jotka tosin voivat alakohtaisesti vaihdella. Näillä tutkintokohtaisilla terveydentilavaatimuksilla on tarkoitus edistää turvallisuutta koulutuksessa ja työelämässä, mutta pääsääntöisesti ne eivät ole este kokeiluun ottamiselle. SORA-lainsäädännön mukaan opiskelijaksi ei voida ottaa henkilöä, joka terveydentilaltaan ja/tai toimintakyvyltään ei ole kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin. Esimerkiksi henkilön terveydentilan tai toimintakyvyn osalta tulee arvioida mahdollisten sairauksien aiheuttamat rajoitteet ja sairauksien yksilöllinen hoitotilanne. (Luksia 2023c.)

Opiskelijaksi ottamisen esteenä olevat seikat on huomioitava jo henkilön hakiessa paikkaa koulutuskokeiluun. Hakijan tulee itse kertoa mahdollisista tutkintokohtaisista terveydentilan tai toimintakyvyn esteistään, sekä mahdollisesta opiskelupaikan aikaisemmasta peruuttamis- päätöksestä. Mikäli esimerkiksi koulutuskokeilun kautta opiskelijaksi ohjautunut henkilö on hakuvaiheessa salannut tiedon, voi se johtaa opiskelupaikan menettämiseen. Tiedot ilmoitetaan Luksian omalla SORA-lomakkeella, joka on alakohtainen.

3 KOULUTUSKOKEILU

Tässä luvussa avataan tietoperustaa koulutuskokeiluista, niiden merkityksestä asiakkaan osallisuuden kokemukseen sekä hyvän kohtaamisen merkityksestä. Koulutuskokeiluiden tietopohja perustuu opinnäytetyön tekijöiden omiin kokemuksiin Luksiassa, sekä rinnastettavissa oleviin TE-palveluiden, Kuntakokeiluiden sekä Kelan kautta saataviin palveluihin. Täysin vastaavaa opinnäytetyössä esitellyn Luksian mallin mukaista koulutuskokeilu prosessia ei verkkosivujen mukaan löydy alueen muista toisen asteen oppilaitoksista. Koulutuskokeiluiden sisältö Luksiassa on sama riippumatta siitä, mitä reittiä asiakas koulutuskokeiluun hakeutuu. Luksian mallin tavoitteena on tehdä koulutuskokeilu helpoksi ja saavutettavaksi kaikille opinnoista kiinnostuneille aikuisille.

3.1 TE-palvelut, kuntakokeilu ja Kela

Koulutuskokeilu on terminä paremmin tunnettu TE-palveluiden, kuntakokeilun tai Kelan sekä oppilaitosten yhdessä organisoimana toimintana, jossa henkilö voi mennä koulutuskokeiluun oppilaitokseen yleensä läheteellä. TE-palveluiden tarjoama koulutuskokeilu on maksullinen palvelu oppilaitoksen ja lähettävän tahon välillä, asiakkaalle palvelu on maksutonta. Sopimuksen mukaan koulutuskokeilujaksosta tehdään TE-palveluille myös raportti/lausunto koulutuskokeilijan edellytyksistä aloittaa opinnot toivotulla alalla ja lisäksi asiakas saa mahdollisesti pienen korotuksen työttömyysmaksuunsa kokeilupäiviltä. (TE-palvelut 2023.) Myös Kelan ammatillisen kuntoutuksen kautta on mahdollisuus päästä koulutuskokeiluun, jolloin lääkärin arvioon perustuen sovitaan koulutuskokeilu ammatillisena kuntoutuksena oppilaitoksessa. Tällöin henkilöllä on taustalla jokin sairaus tai vamma, jonka vuoksi on erityisiä vaikeuksia oikean koulutusalan valinnassa. Henkilö sopii itse koulutuskokeilusta haluamansa oppilaitoksen kanssa. Kelan nuorten ammatillisen kuntoutuksen koulutuskokeilu on suunnattu nuorille ja hakeutumisen perusteeksi riittää heikentynyt toimintakyky. Koulutuskokeilun kesto on enintään kymmenen päivää. Nuorilla tarkoitetaan nuorisolain määrittelemään ikäryhmää eli 16–29-vuotiaita henkilöitä. (Kela 2023.)

Paavosen ja Seppänen-Järvelän (2021) Kelalle vuonna 2021 tekemän tutkimuksen mukaan nuorille suunnatun ammatillisen kuntoutuksen koulutuskokeilun vahvuudeksi arvioitiin sen keveys ja joustavat toteuttamismahdollisuudet oppilaitoksissa. Koulutuskokeilun mahdollisuudesta ei ole kuitenkaan riittävästi tietoa peruskouluissa ja ohjauksen työntekijöillä. Oppilaitoksille tulisi välittää nykyistä enemmän tietoa asiakkaista ennen jaksojen toteuttamista ja palvelun yhdenmukaistaminen oppilaitoksissa edellyttäisi tarkempia suuntaviivoja toteuttamiselle. Tutkimuksen mukaan Kelan ammatillisen kuntoutuksen kautta koulutuskokeiluun osallistui vuonna 2019 yhteensä 114 asiakasta seitsemässä eri oppilaitoksessa, joista ammatillisessa oppilaitoksessa alle 10. Vastaajista viisi on edustanut ammattioppilaitosta ja neljä vastaaja edusti ammatillista erityisoppilaitosta.

lältään asiakkaat olivat useimmiten 14–17-vuotiaita miehiä. Nuorten asiakkaiden koulutuksen suunnittelua ja koulutuslavalainta ovat vaikeuttaneet esimerkiksi oppimisvaikeudet, kehitysvammaan tai autismin kirjon häiriöihin liittyvät tuen tarpeet. Perusopetuksen päättyessä koulutuskokeilujaksolle ovat nuoria ohjanneet esimerkiksi opinto-ohjaajat, opettajat ja erityisopettajat. Koulutuskokeilu on toiminut mahdollisuutena arvioida, riittävätkö nuoren opiskeluvalmiudet, kuten esimerkiksi matemaattiset tai motoriset taidot, koulutuslallalla opiskeluun. (Paavonen 2021.)

3.2 Luksian malli täysi-ikäisille

Luksian mallin koulutuskokeilu sai alkunsa ESR rahoitteisen OTE-projektin (2020–2022) aikana ja jäi pysyväksi toimintatavaksi oppilaitokseen. OTE-ohjauksella työhön ja elinkeinoon nimisessä hankkeessa laitettiin alulle koulutusohjaajan tehtävä, tuolloin OTE-ohjaaja, sekä luotiin matalan kynnyksen koulutuskokeilumalli. Toinen opinnäytetyön tekijöistä (Junttila) työskenteli OTE-projektissa ja on ollut mukana luomassa nykyistä koulutusohjaajan tehtäväänsä (Luksia 2022d,g.)

Asiakkaat ohjautuvat koulutusohjaajan asiakkuuteen (Kuvio 1, ensimmäinen yhteydenotto) esimerkiksi TE-palveluiden ammatinvalintapsykologeilta, Ohjaamosta, työpajoilta tai itsenäisesti ottamalla yhteyttä. Kaikki koulutusohjaajan asiakkaat eivät koe tarvetta koulutuskokeiluun opintoalalla, koulutuskokeilu on vapaaehtoista ja asiakas päättää palvelun käytöstä.

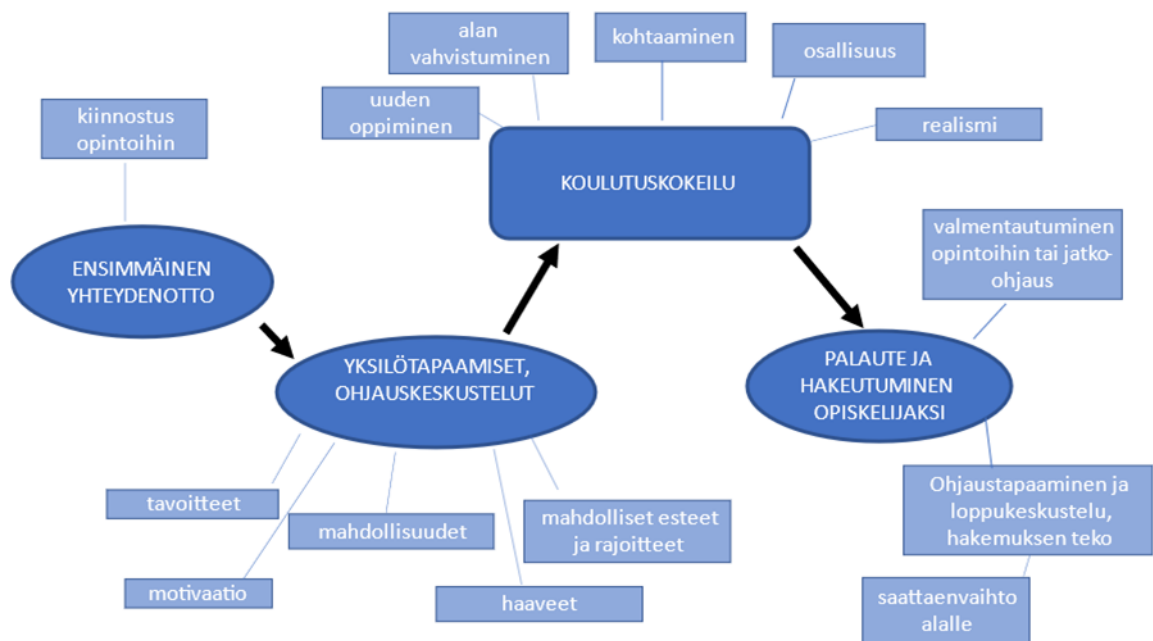
Omaa koulutuspolkuaan pohtiva yli 18-vuotias asiakas saa yksilöohjausta koulutusohjaajalta (Kuvio 1, yksilöohjaus) ja tavoitteena on, että ohjaustapaamisten seurauksena asiakkaalle kirkastuu ajatus mahdollisesta tulevasta ammatista. Jos asiakkaalla on jo olemassa olevia tukitoimia, suunnitellaan yksilöohjaus huomioiden verkoston mukanaolo ja tehdään sovitusti yhteistyötä asiakkaan suostumuksella. Tukitoimiksi katsotaan aikuisten kohdalla esimerkiksi ammatinvalintapsykologi, sosiaalityöntekijä tai Ohjaamon asiakkuus. Yhteistyöllä vältetään usean ohjauspalvelun päällekkäisyys. Yksilöohjaukseen sisällytetään yksilöllisten tarpeiden tai haasteiden mukaan esimerkiksi oppilaitoksessa kiertelyä, tutustumista käytänteisiin kuten ruokalassa toimiminen, tai ylipäätään altistumista ja tutustumista oppilaitosympäristölle.

Aiemmin koulutuksessa saatujen epämiellyttävien kokemusten vuoksi joillekin aikuisille on kehittynyt vastenmielisyyden lisäksi huono ”koulutusitsetunto”, jolloin kynnyksensä kaikkea koulutusta kohtaan on korkea (Silvennoinen & Nori 2014). Yksilöohjauksen tavoitteena on kartoittaa asiakkaan aiempia opintoja, niiden keskeyttämisen syitä ennaltaehkäisevästi tai vahvistaa käsitystä omista mahdollisuuksistaan opiskeluun. Ohjauksessa huomioidaan asiakkaan erityistarpeita, työllistymisnäkymiä sekä muita opiskeluun liittyviä huolenaiheita tai esteitä. Toisinaan aikuisella asiakkaalla voi olla huonoja kokemuksia opinnoista, virheellisiä mielikuvia tämän päivän koulutuksesta tai epäuskoa omaan osaamiseen. Tietynlainen esteiden poistaminen mahdollistaa ajatuksen kouluttautumisesta sekä vahvistaa motivaatiota. Tämän kaltaiselle toiminnalle on tarvetta ja suullista palautetta on saatu myös asiakkailta yksilöohjauksen, päämäärättömän kiertelyn ja tiloihin tutustumisen hyödyllisyydestä.

Kiinnostavan alan selkeydyttyä keskusteluiden avulla, voidaan asiakkaalle järjestää tarvittaessa koulutuskokeilu (Kuvio1, koulutuskokeilu) ja saada viimeinen vahvistuminen alan sopivuudesta tai sopimattomuudesta. Käytännössä koulutuskokeilun kesto on alasta ja ajankohdasta riippuen 1–5 päivää, useimmiten kokeiluajaksi on sovittu 3 päivää. Koulutuskokeilusta sovitaan alan tutkinnonohjaajan sekä koulutuspäällikön kanssa, he päättävät milloin koulutuskokeilu on mahdollista ja sopii alan työjärjestykseen. Aikuisten asiakkuuden taustalla on useimmiten pitkäaikainen työttömyys, kouluttamattomuus, ammatin vaihto tai kesken jääneet opinnot. Koulutuskokeilun prosessiin sisältyy aina tiivis yksilöohjaus, sekä sopivan koulutuksen ja asiakkaan yksilöllisen tilanteen selvittämistyötä ennen koulutuskokeilun sopimista, eikä koulutuskokeilu ole aina asiakkaan päämäärä.

Koulutuskokeilu järjestetään asiakkaan toivomalle alalle sellaisessa ajankohdassa, kuin se on opintoalan puolesta mahdollista. Esteenä nopealle koulutuskokeilujakson aloitukselle voi olla esimerkiksi opintoalan yhteisten tutkinnonosien opiskelu tai muu oppilaitoksen ulkopuolella tapahtuva toiminta. Koulutuskokeilu on asiakkaalle maksutonta ja hän saa jakson aikana ruokailla muun opetusryhmän mukana. Asiakkaan tuki pysyy mukana koko koulutuskokeilun ajan ja saattaen vaihto tehdään alan ammatilliselle ohjaajalle, jos alalla sellainen on, muussa tapauksessa tutkinnonohjaajalle. Asiakkaan luvalla tai yhdessä asiakkaan kanssa voidaan keskustella asiakkaan henkilökohtaisista haasteista tai mahdollisista opiskeluun liittyvistä haasteista koulutuskokeiluun siirryttäessä. (Kuvio 1)

Koulutuskokeilujakson päättyessä yksilöohjaus jatkuu (Kuvio 1, palaute/hakeutuminen) asiakkaan toiveesta, mutta kuitenkin vähintään yhden tapaamiskerran. Tapaamisessa käydään keskustelu kokeilun onnistumisesta ja asiakkaan kokemuksesta. Tarvittaessa tehdään hakemus opintoihin tai pohditaan asiakkaan jatkoa hänen tavoitteidensa mukaan.

Kuvio 1. Oppilaitoksen ulkopuolelta tulevan asiakkaan palvelupolun neljä kontaktipistettä. Kontaktipisteitä ovat ensimmäinen yhteydenotto, yksilötapaamiset, koulutuskokeilu sekä palaute ja mahdollinen hakeutuminen opintoihin. Kontaktipisteisiin liittyvät teemat kuvaavat niiden sisältöjä ja aiheita asiakastyössä.

Koulutuskokeilun tavoitteena on antaa opintoja miettivälle mahdollisimman realistinen käsitys kiinnostavasta alasta ja luoda edellytykset päätöksen tekemiseen sekä herättää sisäinen motivaatio koulutuksen hankkimiseen. Koulutuskokeilussa asiakas mahdollisesti myös varmistuu omista kyvyistään suoritua opinnoista. Tavoitteena on vahvistaa yhteiskunnallista osallisuutta ja parantaa työllistymismahdollisuuksia auttamalla asiakasta parhaalla mahdollisella tavalla kohti omaa tavoitettaan. Parhaimmillaan koulutuskokeilulla voidaan myös ennaltaehkäistä väärän alan valinta ja opintojen keskeyttäminen asiakkaan varmistuessa alan oikeellisuudesta todellisessa oppimisympäristössä. (Luksia 2022h.)

Kokeilun tulos on asiakkaan ja opetushenkilöstön kokemukseen perustuvaa ja onnistuneen kokeilun seurauksena asiakas/koulutuskokeilija usein täyttää hakemuksen opintoihin. Jos näin ei kuitenkaan tapahdu, ohjaa koulutusohjaaja asiakasta muiden palveluiden piiriin tai varmistaa niiden olemassaolon. Toisinaan asiakkaat eivät halua osallistua koulutuskokeiluun ja tyytyvät pelkkään yksilöohjaukseen ennen hakeutumista. Tässä tapauksessa voidaan ajatella heidän olevan joko täysin varmoja alan sopivuudesta tai joistain henkilökohtaisista syistä eivät koe koulutuskokeilua mielekkääksi. Luksian malli koulutuskokeilusta poikkeaa TE-palveluiden sekä Kelan tarjoamista koulutuskokeiluista olemalla sujuva reitti ilman välikäsiä tai maksuja. Koulutuskokeilun materiaali ja sisältö on aina reitistä riippumatta sama, tulee hän koulutuskokeiluun koulutusohjaajan, TUVAn opettajan, TE-palveluiden tai Kelan ohjaamana. TUVAlta koulutuskokeiluun opintoalalle siirtyvän asiakkaan ohjauspolku tapahtuu TUVAn opettajan kautta, eikä koulutusohjaaja ole mukana tässä prosessissa.

Koulutuskokeilu on parhaimmillaan konstruktiiivinen kokemus, jossa kokeilu on oppimistilanne ja kokeilija rakentaa eli konstruoi tilannetta omalla toiminnallaan ja luo kokeilussa itselleen tietoa kokeiltavasta alasta (Siljander 2014, 20). Myös opetushenkilöstö saa tilanteesta jotain uutta, sillä kaikki koulutuskokeilijat ovat yksilöitä ja yksilöinä he myös reagoivat kokeilutilanteeseen ja siinä annettuihin tehtäviin. Opetushenkilöstö, ainakin kokeilua seuraava/valvova opettaja oppii tilanteesta ja tätä tietoa on myöhemmin mahdollisuus analysoida ja käyttää analysoitua tietoa prosessin kehittämiseen.

Oppilaitokselle koulutuskokeilusta syntyy kustannuksia koulutuskokeilijan ruokailusta, vakuutuksesta sekä henkilökunnan työajasta. Käytetty työaika yksittäiseen koulutuskokeilijaan on haastavaa laskea ja se on alakohtainen, riippuen alan mahdollisuuksista ottaa koulutuskokeilija mukaan muuhun opetukseen ilman tiivistä erillistä ohjausta.

Koulutuskokeilu on aina myös oppimistilanne, jossa koulutuskokeilija oppii jotain uutta siitä alasta, johon hän on tutustumassa. Koulutuskokeilija on tilanteessa aktiivinen toimija, oppija, joka havainnoi ja tulkitsee havaintojaan ja muodostaa saadun tiedon ja oman kokemuksensa perusteella uutta tietoa. Kysymykseen mitä konstruktivismiin muotoa tämä opinnäytetyö edustaa, on vaikea antaa helppoa vastausta, koska konstruktivismista on olemassa useita eri suuntauksia. Asiaa lyhyesti avaamalla, on nämä suuntauksat jaettu yksilökonstruktivismiin ja sosiokonstruktivismiin lähestymistapoihin (Tynjälä 1999). Erilaiset konstruktivistiset lähestymistavat eroavat toisistaan lähinnä siinä, missä määrin ihmisen oma toiminta nähdään konstruktio-
prosessina ja missä määrin se on sosiaalinen ja kulttuurinen ilmiö. (Siljander 2014).

Tätä opinnäytetyötämme ajatellen voisi katsoa koulutuskokeilijan oppimisprosessin olevan kognitiivista konstruktivismia, jossa yksilö, tässä tapauksessa koulutuskokeilija, testaa annettua oppimisteoriaa, kokeilee sitä käytännössä ja prosessin tuloksena muodostaa mielikuvansa opin-
toalasta ja omasta sopivuudestaan alalle. Konstruktivistisille teorioille yhteistä on se, että ne korostavat tiedonmuodostuksen ja oppimisen olevan perustaltaan sosiaalisia, kulttuurillisia ja yhteisöllisiä ilmiöitä ja prosesseja (Siljander 2014, 217). Sosiokonstruktivismiin (Tynjälä 1999) mukaan myös organisaatio oppii, mikä tämän opinnäytetyön tapauksessa on tullut näkyväksi siinä, että Luksian nykyinen malli ottaa koulutuskokeilijat vastaan ei ole optimaalinen ja asiaan haetaan parannusta.

4 KOHTAAMINEN OPPILAITOSOHJAAAMISESSA

Asiakkaan tullessa yksilöohjauksen kautta koulutuskokeilijaksi, hän saa ohjausta koulutusohjaajalta sekä alan vastaanottavalta opettajalta. Näiden lisäksi lyhyitä kohtaamisia syntyy muutamana päivänä aikana muitakin, ja ne vaikuttavat asiakkaan kokemukseen koulutuskokeilun jaksosta. Ensikohtaamisen merkitys on suuri meille kaikille, erityisesti asiakkaalle, jolla voi olla menneisyyden painolastia tai epävarmuutta sosiaalisissa tilanteissa.

Liityttäessä porukkaan, työhön, joukkueeseen tai mihin tahansa uuteen sosiaaliseen tilanteeseen, se vaatii osallisilta erityistä huomiota. On aivan eri asia aloittaa uudessa työpaikassa tai opinnoissa, jos vastassa on jokin pieni huomionosoitus, kuten tervetuloitotuksia, ystävällisiä katseita tai erikseen juuri sinulle varattu työpiste tai välineet, kuin että kenenkään huomaamatta ohjaajasi saattaa sinut suoraan työpisteelle esittelemättä kenellekään.

Asiakkaat toimivat aina jossakin sosiaalisessa yhteydessä, heillä on oma yhteiskunnallinen asemansa, historiansa ja tietyt sosiaaliset suhteet. Ohjaus antaa asiakkaalle liikkumisen välineitä, joista tulee samalla keinoja osallistua uudella tavalla asioihin, jotka ovat hänen ammatinvalintansa kannalta keskeisiä. (Onnismaa & Pasanen & Spangar 2000.) Jokaisella asiakkaalla ja koulutuskokeilijalla on oma historiansa sekä omaan elämäänsä vaikuttavat tekijät, joita muut eivät voi nähdä ja tietää. Pitkäaikainen työttömyys, sairaudet, mielenterveyden haasteet, epäonnistumiset jne. vaikuttavat ihmisen itsetuntoon ja minäkuvaan, eikä hän välttämättä kykene näkemään itseään yhteiskunnan osallisena siinä merkityksessä, kuin yleisesti osallisuuden ajatellaan olevan (THL 2023a). Ohjaustyötä oppilaitoksessa tehdään aina sen varassa, mitä asiakas itse on halukas kertomaan ja minkä hän kokee oleelliseksi. Alkukeskustelun jälkeen ohjattava itse ratkaisee, mitä tietoa hän itsestään ja elämäntilanteestaan paljastaa (Onnismaa 2021, 30).

Henkilöhistoria ja persoonallisuus vaikuttavat myös kohtaamistilanteissa. Persoonallisuus kattaa ihmisen fyysisen, sosiaalisen, psyykkisen ja henkisen kokonaisuuden. Jokaisella ihmisellä on persoonallisuudessaan useita puolia ja töissä tai kotona saattaa toimia eri tavoin tai juttu sujuu paremmin joidenkin tiettyjen henkilöiden kanssa. (Dunderfelt 2016, 37–40.)

Hyvä vuorovaikutus perustuu dialogisuuteen ja ohjaustilanteen tulee olla luottamuksellinen ja turvallinen. Voimavarojen herättely ja toivon läsnäolo ovat positiivisen palautteen lisäksi hyviä elementtejä asiakkaan sisäisen motivaation kasvattamisessa. Ihmisen oma tahtotila muutokseen tai edes pilkahdus siitä, antaa toivoa ohjauksen onnistumiselle ja mahdollisuuden rinnakkain kulkemiselle. Kaikenlaisessa ohjauksessa on kuitenkin muistettava jokaisen asiakkaan olevan

oman elämänsä asiantuntija ja arvostava kohtaaminen mahdollistaa luottamuksellisen ohjaussuhteen synnyn. (Onnismaa 2021.)

Ohjauksen dosentti ja tietokirjailija Jussi Onnismaan (2021, 76–78) mukaan ohjaustyötä tekevä liikkuu herkällä, ohjattavan elämään vaikuttavien päätösten alueella ja voi huomaamatta puuttua toisen elämään. Aikuisten ohjauksella voidaan parhaimmillaan tarjota aikaa, huomiota ja kunnioitusta sekä paikata murroskohdissa syntynyttä arvokkuusvajetta. Vuorovaikutteisessa ohjauksessa rakennetaan ohjattavan menetettyä luottamusta uudelleen ja tuetaan toimijuutta. Aikuisten ohjaamisella tavoitellaan asiakkaan oman motivaation herättämistä sekä oman elämänsä toimijuuden parantamista haluamallaan tavalla.

4.1 Osallisuus ja kohtaaminen

Koulutuskokeilussa kohtaamisen ja osallisuuden merkitys korostuu koulutuskokeilijan tullessa valmiiseen ryhmään yksin vailla aiempia kontakteja. Osallisuus on kuulumista sellaiseen kokonaisuuteen, jossa pystyy liittymään erilaisiin hyvinvoinnin lähteisiin ja elämän merkityksellisyyttä lisääviin vuorovaikutussuhteisiin. Osallisuus on vaikuttamista oman elämänsä kulkuun, mahdollisuuksiin, toimintoihin, palveluihin ja joihinkin yhteisiin asioihin. Osallisuuden tunteen voimaantuessa ihminen ryhtyy usein toimijaksi. Hän haluaa olla vaikuttamassa omaan tai yhteisten asioiden toteutumisessa tai eteenpäin viemisessä. Osallisuus vähentää eriarvoisuutta ja lisää tasa-arvoa. Harrastusryhmä, työ, koulutus tai yhdistystoiminta tarjoavat mahdollisuuksia olla osallisena jotain yhteisöä. (THL 2023a.) Osallisuuteen liittyvä yhteisöllisyys on sopeutumista jonkin yhteisön, tämän opinnäytteen tapauksessa oppilaitoksen, tapoihin ja toimintakulttuuriin (Raina 2012, 21).

Osallisuuden ja kohtaamisen kokemusten merkitys koulutuskokeilun aikana voi olla jopa ratkaiseva tekijä päätettäessä opintoihin hakeutumisesta. Itsetunnon kehittyminen, sekä oman itsensä tunteminen auttavat osallisuuden tuntemusten lisäämisessä. Myös arka ja hiljaisen oloinen henkilö voi kokea osallisuutta, vaikka ei vielä olisikaan aktiivisena toimijana ryhmässä. Ihminen voi luonnostaan kasvaa osallisuuteen yhteisön jäsenenä, se ei kuitenkaan ole automaatio. Osallisuuden vahvistumisen prosessi ei toteudu kaikissa yhteisöissä ja yhteiskunnallisella tasolla osallisuus voi jäädä kehittymättä useista eri syistä. (Nivala & Ryyänen 2019, 30.)

Uuden ihmisen mukaan liittyminen on aina pienimuotoinen uudelleen ryhmäytyminen, joka vaatii sopeutumista ja uudelleen muodostumista myös olemassa olevalta opetusryhmältä. Tullijalle, tässä tapauksessa koulutuskokeilijalle tilanne voi olla jännittävä, tilat ovat vieraita, samoin ihmiset uusia tuttavuuksia. Tilanteeseen sopeutuminen riippuu aina persoonasta ja hänen kyvyistään liittyä osaksi ryhmää, sekä olemassa olevan ryhmän kyvyistä ja taidoista vastaanottaa uusi henkilö (Ehyt ry 2015, 24–27.) Varsinaiselle ryhmäytymiselle tämä lyhytaikainen koulutuskokeilu ei ole riittävä aika, kuitenkin yksittäisiä tuttavuuksia saattaa syntyä.

Osallisuuden kokemuksen ja tunteen lisääntyessä, kasvaa samalla ihmisen käsitys omista vaikutusmahdollisuuksistaan omaan elämäänsä. Hallinnan tunne, suunnitelmallisuus ja kirkastunut tulevaisuuden näkymä vahvistaa itsetuntoa ja motivaatio toimintaan kasvaa. Osallisuuden toteutumiseen tarvitaan aina useampi elementti, pelkkä yksittäinen kokemus kuulumisesta ei riitä. Tunne kuulumisesta, osallistuminen ja kuuluminen rakentavat yhdessä osallisuuden kokemuksen. (Nivala & Ryyänen 2019, 27.)

Osallisuuden termi on monimuotoinen ja sitä voidaan tarkastella erilaisista näkökulmista. Osallisuus omassa elämässä osa-alueen mukaan henkilö kykenee itse määrittelemään mihin palveluun tai toimintaan osallistuu. Osallisuus yhteisöissä ja vaikuttamisen prosesseissa sekä osallisuus yhteisestä hyvästä ovat jo konkreettista toimijuutta ja ryhmään tai yhteisöön kuulumista. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen mukaan yhteiskunnan tulisi edistää sellaisia olosuhteita ja toimintoja, joissa työelämän ulkopuolella olevat voisivat vaikuttaa omaan elämäänsä, elinympäristöönsä sekä saisivat osaamisensa näkyväksi ja tunnustusta muilta ihmisiltä. (THL 2023a.)

Lyhytaikaisen koulutuskokeilun aikana kohtaamisen merkitys on suuri, huonolla kohtaamisen kokemuksella saattaa olla negatiivinen vaikutus ja aiemmin tehty ohjaustyö menettää merkityksensä. Psykologi Tony Dunderfelt (2016) kuvaa kirjassaan Läsnaoleva kohtaaminen sosiaalisen kentän olevan sanallisten ja sanattomien viestien muodostama kokemuksellinen tila kahden tai useamman ihmisen välillä. Kohtaamisen kenttä eli sosiaalinen vuorovaikutus muodostuu viidestä eri tasosta, jotka toimivat yhdessä ja muodostavat kokonaiskokemuksen. Nämä viisi tasoa ovat puheviestintä, fyysinen viestintä, intuitiivinen viestintä, tunneviestintä sekä voimien viestintä.

Fyysinen viestintä on useimmille helppotajuista, kuten vilkuilu, ohittava katse, asento, ilmeet ja liikehdintä, jotka usein kertovat tilanteesta olijalle eri asioita vuorovaikutuksen onnistumisesta.

Lapsilta usein kuuleekin kiusaamistapausten selvittelyssä lauseen ”kun se katto mua silleen”, myös lapsi osaa tulkita fyysisen viestinnän merkitystä.

Joskus tulkinta voi olla virheellistä tai syyllistytään ns. ylitulkitsemaan fyysisen viestinnän merkkejä. Varsinkin herkkä, paljon havaitseva ihminen voi jäädä epäätöiseksi, mitä keskustelussa oikein tapahtui ja miksi. Tapahtuiko jotain loukkaavaa oikeasti vai vaan omassa mielessä? (Mattila 2014, 214.) Intuitiivinen viestintä, tunneviestintä ja voimien viestintä ovat käsitteitä, joiden avaaminen on oleellista niitä ymmärtääkseen. Sanonta ”olla samalla aaltopituudella” viittaa intuitiiviseen viestintään eli toisinaan jonkun henkilön kanssa jakaa sanattomasti saman ymmärryksen, ajatusmaailman tai mitä sen kukakin itse ajattelee olevan. Tunneviestintä on tunnelmien, ilmapiirin ja fiilisten kenttää. Ilmapiirin aistiminen ihmisten välisissä suhteissa on melko yleistä, mutta ilmapiiri on kuitenkin muuttuvaa ihmisten tullessa tai lähtiessä tilanteesta. Voimien viestinnän kuvataan olevan parhaimmillaan suurta yhteenliittymisen tunnetta ja pahimmillaan ihmisten välisten suhteiden tuhoava voima, jolla suljetaan joku pois yhteistyöstä tai yhteisöllisyydestä. Kaiken kaikkiaan voimien viestinnän sanoittaminen ja ymmärtäminen on erittäin haastavaa. (Dunderfelt, 2016, 92–93.)

Mentäessä uuteen tilanteeseen, kuten koulutuskokeilija luokkatilaan, löytyy yleensä ainakin yksi henkilö, jonka luo helpommin hakeutuu ja joka luo tervetulleen olon omalla olemuksellaan. Tilan ilmapiiri, katseet, ilmeet ja sanat voivat olla merkityksellisiä kokeilun onnistumisen kannalta. Opintoalan henkilöstöllä on erityisen suuri merkitys uuden tulijan vastaanottamisessa ja tietoisessa onnistuneen kohtaamisen luomisessa. Tilanteessa ohjaaja auttaa osallistujia ymmärtämään toisiaan ja helpottaa myönteisen ja luovan suhteen muodostumista (Ruponen & Nummenmaa & Koivuluhta 2002).

Artikkelissa sosiaalinen osallisuus Leemann, Kuusio ja Hämäläinen (2015) ovat tiivistäneet matalan kynnyksen palveluiden olevan keino sosiaalisen osallisuuden lisäämiseen ja palveluihin houkuttelemiseen. Matalan kynnyksen palvelut ovat erinomainen keino tarjota hyvinvoinnin edistämisen palveluja, jota myös koulutuksella tavoitellaan.

Koulutuskokeiluilla tavoitellaan ennen kaikkea sosiaalista kestävyttä mahdollistamalla matalan kynnyksen siirtymät opintoihin, joiden mukana hyvinvointi ja osallisuus paranevat. Opiskeluiden myötä asiakkaan mahdollisuus työllistymiseen paranee ja taloudellinen hyvinvointi lisääntyy.

4.2 Ulkopuolisuus

Ulkopuolisuuden tunne saattaa vaivata ketä tahansa, myös työssä käyvää tai opiskelevaa henkilöä. Ilman koulutusta on vaikeaa saada työpaikkaa ja ilman työpaikkaa voi käydä niin, että ihminen tuntee itsensä yhteiskunnan ulkopuoliseksi henkilöksi. Riski ulkopuolisuuden tunteelle pienenee, jos ihmisellä on tukiverkkoja, kuten perhe ja ystäviä tai harrastuksia, joissa tapaa muita ihmisiä. Ulkopuolisuus, tai sen voimakkaampi ilmentymä syrjäytyneisyys (Juhila 2006 53), on kuitenkin tosiasia, jota ei voi sivuuttaa, mutta johon voi vaikuttaa esimerkiksi koulutuksen keinoin. Pekka Myrskylän (2011, 22) mukaan on esimerkiksi Norjan tietovirasto määritellyt ulkopuolisuuden eri osa-alueita. Näitä osa-alueita ovat sosiaalinen-, koulutuksellinen-, työelämän ulkopuolinen- taloudellinen-, oikeudellinen-, ja terveydenhoidollinen ulkopuolisuus. Vaikka esimerkki on Norjasta, ovat ulkopuolisuuden syyt yleismaailmallisia ja niiden voidaan ajatella vallitsevan myös suomalaisessa yhteiskunnassa. Näihin kaikkiin ulkopuolisuuden osa-alueisiin on mahdollista vaikuttaa sellaisella koulutuksella, joka on yksilölle mielekästä ja jossa hän tuntee edistyvänsä ja joka on hänelle tavoitteellista.

Sosiaalisen ulkopuolisuuden tunne voi olla suurta esimerkiksi maahanmuuttajilla, jotka kielitaidonpuutteen takia eivät pysty luomaan suhteita kantaväestöön. Se miten sosiaalisia kontakteja luodaan, on tapauskohtaista ja riippuu henkilön omista vuorovaikutustaidoista ja taustasta, sekä toisin käännettynä siitä yhteisöstä tai henkilöistä, josta kontaktia haetaan. (Myrskylä 2011.)

Koulutuksellinen ulkopuolisuus on ratkaistavissa koulutuksen keinoin, mutta on tärkeää löytää oikea paikka ja oikea ala opintoihin. Heikommin kieltä oppivat maahanmuuttajat ovat tässä suhteessa huonoimmassa asemassa, sillä useat koulutuksen järjestäjät vaativat tietyn kielitaitotason, ennen toisen asteen koulutukseen pääsemistä (mt.). Luksiassa järjestetyissä kiinteistönhoidon TE-koulutuksissa sai opettaja poiketa kielitaitovaatimuksesta ja itse päättää, haastateltuaan opiskelijaksi hakevan, riittääkö opiskelijan kielitaito vaadittuihin opintoihin. Kaikki koulutukseen valitut maahanmuuttajat läpäisivät 9 kk mittaisen TE-koulutuksen ja myös työllistyivät, tai hakeutuivat kyseisen alan jatko-opintoihin.

Taloudellinen ulkopuolisuus on sitä, että saadut tulot eivät riitä kattamaan kuukausittaisia menoja. Pitkäaikainen taloudellinen ahdinko ja siihen usein liittyvä vajavaisuuden tunne, voi johtaa ajatukseen omasta huonoudesta, mikä pahimmillaan voi saada aikaan mielenterveyteen liittyviä ongelmia. Taloudellinen tiukkuus ei vaikuta kaikkiin samalla tavoin, sillä ihmisillä on

erilaisia odotuksia siitä, millaista arkisen elämän tulisi olla. Oikeudellinen ulkopuolisuus on tavallista silloin, kun henkilö ei jostain syystä tiedä yhteiskunnallisista oikeuksistaan tai ei osaa pyytää apua itselleen epäselvissä tilanteissa. (mt.)

Terveydellinen ulkopuolisuus on tavallisinta paperittomien (Pakolaisneuvonta 2023) maahanmuuttajien keskuudessa. Henkilöt, joilla ei ole oleskelulupaa, eivät kuulu suomalaisen sosiaaliturvan piiriin ja heillä ei ole suomalaista sosiaaliturvakorttia. Maastakarkoituksen pelko voi johtaa siihen, että ei uskalleta käydä esimerkiksi terveyskeskuksessa ja aiheettomasti pelätään lääkärikäyntien johtavan samalla poliisin kiinniottoon. Ruotsissa ja Tanskassa ulkopuolisuutta tarkastellaan yleisimmin sosiaalisesta, taloudellisesta, koulutuksellisesta tai työelämän näkökulmasta. Suomessa seurataan eniten koulutuksellista- ja työelämän ulkopuolisuutta ja kaikissa Pohjoismaissa katsotaan ulkopuolisuuden lisäävän riskiä nuoreten syrjäytymiseen (Myrskylä 2011).

Osallisuuden lisääminen ja ulkopuolisuuden vähentäminen vaikuttaa koko yhteiskuntaan myönteisesti. Ammatilliset oppilaitokset, yhdessä muitten koulutusta ja sivistystä jakavien instituutioiden kanssa ovat avainasemassa muuttamalla asenteita avoimemmiksi ja kaikkia kansalaisia enemmän huomioiviksi. Ulkopuolisuus on ilmiö, jota todennäköisesti on ollut kaikkina aikoina, mutta joka vasta nykyisin huomioidaan asianmukaisella vakavuudella

4.3 Työttömyyden stigma

Koulutusohjaajan asiakkuuteen tulevat henkilöt ovat useimmiten työttömiä, heistä joillakin on takana jo useampi vuosi työttömyyttä. Pitkäaikainen työttömyys saattaa vaikuttaa ihmisen miänakuvaan ja muiden suhtautumiseen häneen tasa-arvoisesti. Pitkäaikaistyöttömyydestä puhutaan silloin, kun henkilö on ollut työttömänä yhtäjaksoisesti vähintään 12 kuukautta (Maunu & Räisänen & Tuomaala 2023). Suomen lain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (Laki yhdenvertaisuudesta 371/1999 6§). Tästä huolimatta ympäröivän yhteiskunnan vaatimusten ja suhtautumisen myötä, monet työttömät tuntevat itsensä alempiarvoisiksi ja yhteiskuntakelvottomiksi (Ylirönni 2019, 105–106).

Tätä puhetta on hyvin kuultavissa Sari Näreen ja Leena Näreen teoksessa *Työttömyys sattuu* (2022, 225), jossa tutkittavina olleiden työttömien henkilöiden kokemukset ja tunteet viestittävät ihmisarvon vajavaisuutta. Kohtaamisen ja osallisuuden puutteita ilmentää myös heidän tutkimustaan varten haastattelemansa henkilön kysymys, kuka opastaa työtöntä olemaan henkisesti vahva ja uskomaan itseensä silloin, kun kaikki tuntuu toivottomalta ja työttömyys on pelkkä musta aukoton tunneli, jonka päässä ei näy valoa.

Pitkän työttömyyden seurauksena ihmisellä saattaa itsetunto alkaa rapistua ja tulevaisuus näyttäytyä melko toivottomana. Jos ihmisen ainoa tekeminen kuukauden aikana on tehdä tietty määrä työhakemuksia sähköisesti, on melko selvää, että sosiaaliset kontaktit ovat melko vähissä ja taidot heikkenevät. Useimmilla ihmisillä on jonkinasteinen tarve kuulua osaksi yhteisöä, työporukkaa, harrastetoimintaa tai jotain muuta itselleen tärkeää. Ei kuitenkaan pidä yleistää laittamalla kaikki työttömiä samaan kategoriaan. Ihmisen persoona ja itsetunto vaikuttavat paljon siihen, miten ja millaisena yhteiskunnan jäsenenä he itsensä kokevat. Pahimmillaan työidentiteetti on niin voimakas, että töiden loppuessa ei pysty näkemään omaa ihmisarvoaan. Jotkut pitävät yllä sosiaalisia kontakteja ja itsensä aktiivisena osallistumalla vapaaehtoistyöhön tai harrastamalla liikuntaa erilaisissa kokoonpanoissa. (Ylirönni 2019, 103–106.)

Työttömyyden myötä heikko taloudellinen tilanne vaikuttaa sosiaalisten tilanteiden kokemiin, ei ole välttämättä mahdollisuutta mennä kulttuuritapahtumiin tai lähteä ystävän kanssa elokuviin. Häpeä taloudesta voi olla musertava, jatkuva torjunta työnantaja ehdokkaiden osalta sekä vähäiset sosiaaliset kontaktit aiheuttavat usein sen, että itsetunto ja usko omaan osaamiseen heikkenee. Työttömyyden syitä on paljon erilaisia, vanhentunut tai riittämätön koulutus, työnantajan konkurssi, terveys ja monia muita. Aiemmat kokemukset vaikuttavat ihmisen kykyyn tai käsitykseen omista kyvyistään ja mahdollisuuksistaan. Epäonnistuminen opinnoissa vuosia aiemmin on saattanut jättää jälkensä ja ihminen on leimannut itsensä epäonnistujaksi ja kyvyttömäksi tarttua haasteeseen uudelleen. (Mieli ry 2023). Jos usein tulee torjutuksi ja vastaus työhakemuksiin on ettei ”valintamme osunut tällä(kään) kertaa sinuun”, on melko selvää sen vaikuttavan mieleen ja horjuttavan tulevaisuuskuvaan.

Työttömyyden seurauksena voi henkilö stressaantua ja sen kuvaillaan muistuttavan työuupumusta. Tähän liittyy voimakasta väsymystä eikä lepo virkistä, asenne työtä kohtaan muuttuu kyyniseksi ja ajatus työstä menettää merkityksensä. Myös aikaansaamisen tunne heikkenee ja

usko omiin kykyihin työntekijänä ja osaajana madaltuu. Riskit masennukseen kasvavat erilaisen yhteiskunnan osalta tulevien paineiden ja oman merkityksettömyyden myötä. (Näre & Näre 2022.)

Ihmisen auttaminen ja ohjaaminen yhteiskunnan nopeissa muutoksissa on tänä päivänä erityisen tärkeää. Rakenteet muuttuvat, työvoima vähenee ja osaamista pitäisi päivittää. Tähän tarpeeseen kehitetään uudenlaisia muotoja ja tukitoimia saattaa mahdollinen työvoima käyttöön. Suurimpana yhteiskunnallisena muutoksena on TE24 uudistus, jonka seurauksena työllisyyspalvelut siirtyvät kuntien vastuulle. TE24 uudistuksen tavoitteena on, että TE-palvelujen siirto kunnille tuo palvelut lähemmäksi asiakkaita. Kun työllisyyspalvelut, kunnan koulutuspalvelut sekä elinkeinopalvelut ovat saman järjestäjän vastuulla, tukevat palvelut nopeamman työllistymisen tavoitetta. Tällä hetkellä muutosta pilotoidaan ja osa asiakkaista on kuntakokeilun asiakkuudessa, eikä TE-palveluiden kuten aiemmin. Työllisyyden kuntakokeilu päättyi 31.12.2023, jonka jälkeen toiminta siirtyy kunnille koko Suomessa. (TE-palvelut 2023.)

Kunnille siirtyvät työelämäpalvelut tuovat mukanaan erilaisia kehittämistoimia, joilla pyritään luomaan uudenlaiselle toiminnalle vakaata ja toimivaa organisaatiota, samalla yhteistyö eri toimijoiden välillä lisääntyy (Vihti 2023).

Pekka Myrskylän (Myrskylä 2011) tutkimuksessa Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella todetaan, että suurimmat riskit jäädä ilman opiskelua tai työpaikkaa ovat vieraskielisillä sekä asunnottomilla. Pienin riski samaan tutkimusryhmään kuuluvista jäädä työttömäksi tai ilman opiskelupaikkaa on heillä, jotka asuvat vielä vanhempiensa luona. Iältään tutkittavat ovat olleet 15–29-vuotiaita, eli sen ikäisiä, jotka Nuorisolaki (1285/2016) määrittelee nuoriksi. Saman tutkimuksen mukaan vieraskielisillä on moninkertainen vaara jäädä työelämän tai opiskelun ulkopuolelle, kuin äidinkielenään kotimaisia kieliä puhuvilla nuorilla. Vieraskielisille voisi koulutuskokeilu olla se väylä, jonka kautta opiskelupaikka avautuisi ja sitä kautta myöhemmin työpaikka. Suomi on tunnetusti sellainen maa, jossa työllistyminen ilman koulutusta ei ole helppoa tai monilla aloilla edes mahdollista.

5 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS JA MENETELMÄT

Kehittämistyön merkitys on kasvanut ympäröivän maailman muuttuessa yhä nopeammin ja yritysten pitää pysyä mukana työelämän edistyksissä. Pelkkä sopeutuminen muutoksiin ei riitä, vaan tarvitaan toimintaa ja mahdollisuuksia toimia kehityksen moottoreina. Mahdollisuudet innovaatioiden tuottamiseen on nykyään paremmat, mutta innovaatioiden ajatellaan usein liittyvän tekniikkaan. Innovaatio voi olla uusi toimintatapa tai käytäntö eli käytännön muuttaminen rutiiniksi eli sosiaalinen innovaatio. Palveluinnovaatioissa toimitaan asiakkaan ympärillä olevissa asioissa ja etsitään ratkaisuja asiakkaan näkökulmasta. Tässä asiakkaan rooli on keskeinen ja palvelun pyritään tuottamaan hyötyä asiakkaalle sekä palveluntarjoajalle. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2018, 12–14.)

Työn tilaaja Luksia on kehittämismyönteinen ja erilaisia kehittämishankkeita on useita. Uusien innovaatioiden tai menetelmien sisään ajaminen aina oma prosessinsa kaikissa organisaatioissa. Uuden palvelun tai toimintatavan, kuten koulutuskokeiluiden, tulee tuottaa organisaatiolle ja toimijoille selkeää hyötyä, jotta heidät saadaan sitoutettua uuteen malliin. Usein haasteena on henkilöstön vastustus organisaation uudistuksissa ja uusia toimintamalleja on hidasta ottaa käyttöön. Asiantuntijaorganisaatioissa, kuten Luksia, uuden oppiminen koetaan innostavaksi, mikäli se kasvattaa omaa asiantuntijuutta ja tekee työstä haasteellisempaa ja samalla merkityksellisempää (Hyppänen 2007).

Kehittämistyön alkutaipaleella pohdimme ja rajasimme aihetta erilaisin menetelmin, käytössä oli mindmap, muistiinpanoja ja kirjallisuutta. Tässä opinnäytetyössä kehittämistyöhön lähdettiin tunnistetun ongelman näkökulmasta palvelumuotoilun keinoin. Palvelumuotoilu valikoitui lähestymistavaksi, koska tutkimusongelma liittyi vahvasti asiakkaalle suunnattuun palveluun. Ongelman tunnistaminen tapahtui asiakkailta saadun suullisen palautteen pohjalta ja siihen lähdettiin kehittämään tuotetta/palvelua, joka palvelee asiakkaan lisäksi myös palveluntarjoajaa eli tilaajaa. Ongelmana oli epätasalaatuinen tai suunnittelematon toiminta koulutuskokeilijoiden vastaanottamisessa ja tässä asiakkaan kokemus on keskiössä. Kehittämistyöhön pyydettiin mukaan alojen opettajia kehittämään palvelua oman ammattiosaamisensa kautta. Pyyntö laitettiin sähköpostitse opettajien esihenkilöinä toimiville koulutuspäälliköille ja heitä pyydettiin nimeämään aloilta opettajia haastateltaviksi.

Kehittämistyötä lähestyttiin palvelumuotoilun keinoin, jossa oli viitteitä toimintatutkimuksesta. Palvelumuotoilu soveltuu hyvin sosiaalisten ja työkäytänteiden, sekä työmenetelmien kehittämistyöhön, koska sen avulla pyritään uudenlaisen toiminnan ja työn ymmärtämiseen ja kehittämiseen. Palvelumuotoilulla tavoitellaan käyttäjän kannalta helppokäyttöisiä, hyödyllisiä ja haluttavia palvelukokemuksia. Toimintatutkimus katsotaan laadulliseksi, eli kvalitatiiviseksi lähestymistavaksi ja siihen liittyy käytännönläheisyyden vaatimus, sekä käytännöissä toimivien ihmisten mukaan ottaminen aktiivisiksi toimijoiksi. Kehittämistyössä oli viitteitä myös konstruktiiivisesta tutkimuksesta, jolla tarkoitetaan suunniteltua ja käsitteellistä mallintamista. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2018, 8–65,58,71.)

Palvelumuotoilu oli sopivin lähestymistapa palvelun kehittämiseen ja se toteutuu jo tilaajan arvoissa ja kehittämislinjauksissa, joilla tavoitellaan onnistunutta asiakaskokemusta. Kehittämistyöllä luotiin tilaajalle asiakasta palveleva palveluprosessi, joka dokumentoidaan ja sisällytetään toimintakulttuuriin näkyväksi palveluksi. **Toimintatutkimuksellisia** piirteitä työssä on osallistava toiminta, joka toteutui pilotin materiaalipaketin valmistelussa ja suunnittelussa sekä henkilöstön haastatteluissa. Haastatteluiden avulla saatiin käynnistettyä ajatustyö materiaalista opintoaloilla, joiden henkilöstöä haastateltiin. Haastatteluissa haluttiin selvittää asian nykytilaa, saadaksemme tietoon lähtökohdat asian parantamiseen. Kehittämistyöllä pyrittiin vaikuttamaan tilaajan toimintatapoihin sekä toimintatilanteeseen koulutuskokeilussa. Konkreettisen tuotoksen esittely koko oppilaitoksen tasolla verkkotapaamisessa toimi pohjaideana muulle opetushenkilöstölle. **Konstruktiiivisen tutkimuksen** ominaispiirteistä toteutui konkreettisina tuotoksina materiaalipaketti sekä koulutuskokeilijan palautelomake. Tuotosten tarpeellisuus on perusteltu aiemmissa kappaleissa esitetyistä tarveselvityksistä asiakas ja henkilöstö lähtöisesti. Uudenlaisen toimintamallin auki kirjoittamisen avulla voidaan parantaa tilaajan asiakaslähtöisyyttä. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2018.)

Aloittaessamme opinnäytetyötä, meillä oli selkeä ongelma, joka tuli ratkaista. Tämän ongelman pystyimme nimeämään epäjohdonmukaisuudeksi ja suunnittelemattomuudeksi koulutuskokeilijoita vastaanotettaessa

5.1 Palvelumuotoilu

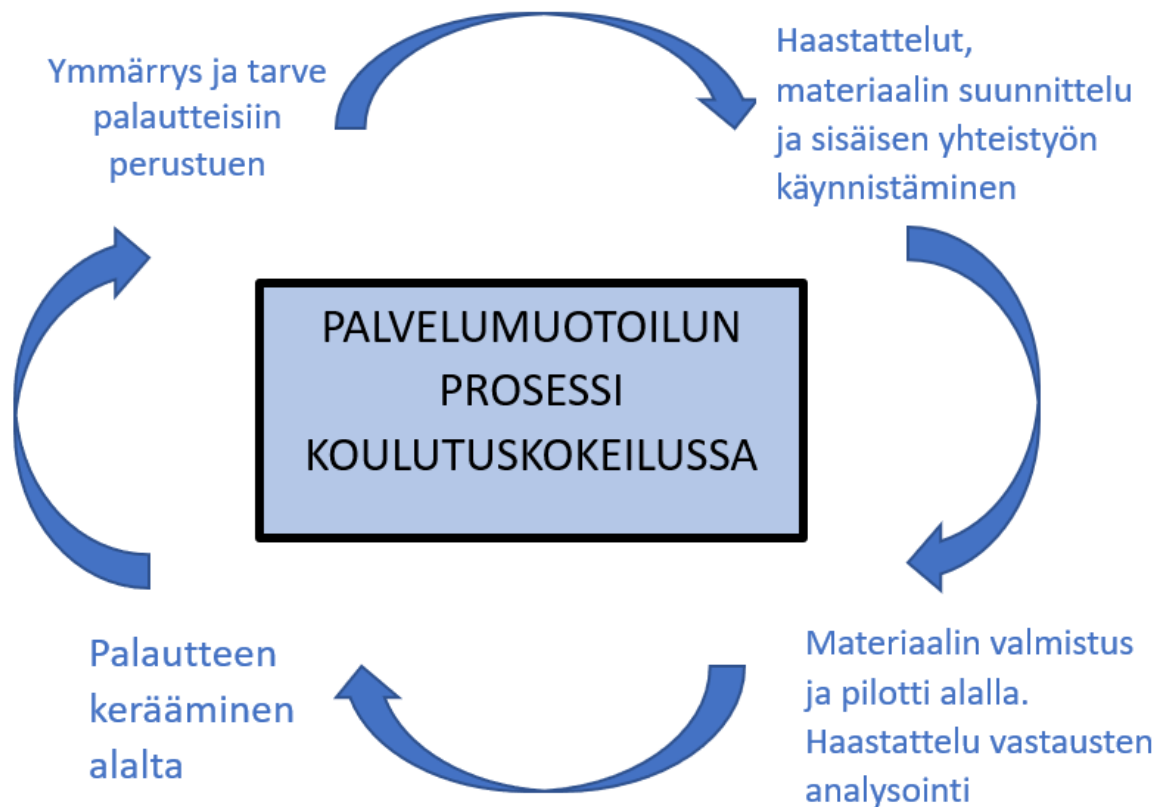
Ammatillinen toisen asteen koulutus on kokenut monia muutoksia viimeisten vuosien aikana. Suurimpia havaittavia muutoksia ovat olleet aikuis- ja nuorisokoulutuksen yhdistäminen, inklusio, pedagogisten käytäntöjen uudistuminen ja uusi rahoitusmalli (Maunu 2020), sekä oppilaitosten opettajien työaikamuodon muuttuminen. Nämä muutokset ovat aiheuttaneet haastetta sekä henkilökunnalle, että organisaatioille itselleen. Ikäluokkien pienentyminen on saanut aikaan sen, että toisen asteen oppilaitokset eivät enää voi luottaa sisään tulevien opiskelijamäärien olevan samoja kuin aikaisemmin. Pienentyneet opiskelijamäärät vaikuttavat myös rahoituksen pienentymiseen, minkä vuoksi oppilaitoksen tulee panostaa asiakaspalvelun laatuun arvojensa mukaisesti (Luksia 2023a).

Palvelumuotoilussa pyritään yhdistämään asiakas- ja liiketoimintanäkökulmat ja se on tapa lähestyä palveluiden kehittämistä (Tuulaniemi 2011). Koulutuskokeilua voi ajatella palveluna tai tuotteena, jota oppilaitos tarjoaa ulkoisille asiakkailleen, opinnäytetyömme tapauksessa koulutuskokeilijoille. Kokeilijan positiivinen kokemus siitä, miten hänet on otettu vastaan ja millaisia tehtäviä hän on opintoalalla tehnyt, voi olla se syy, miksi hän valitsee opiskelupaikakseen juuri Luksian. Hyöty, jonka oppilaitos tästä palvelun/tuotteen parantamisesta saa, on motivoitunut opiskelija, joka oppilaitokseen tullessaan ja opiskelunsa aikana tuo myös rahaa joka osaltaan mahdollistaa oppilaitoksen toiminnan jatkumisen. Lisäksi onnistunut koulutuskokeilu markkinoi itseään, sillä kokeilijat vievät sanaa positiivisesta kokemuksestaan. Koulutuskokeilua palveluna ajatellessa, tulee palvelu tuotteistaa oikein. Tällöin se tarkoittaa, että Luksia palvelun tuottajana joutuu kehittämään tuotettaan ja siirtymään palvelun tuottajasta tuotekehittäjäksi (Parantainen 2007.)

Tässä opinnäytetyössä on käytetty palvelumuotoilua keinona kehittää koulutuskokeilun prosessia. Palvelumuotoilussa pyritään saamaan näkyväksi palvelun aineettomat osat visualisoinneilla (Tuulaniemi 2011, 18–19), tässä tapauksessa aiemmin oppilaitoksessa melko tuntematon koulutuskokeilujakso sai ympärilleen konkreettista materiaalia. Palvelumuotoilun näkökulmasta asiakkaan jälkihoito on osa koulutusohjaajan työtehtävää ja se toteutuu prosessiin kuuluvassa palaute/ohjauskeskustelussa.

Yleisen määritelmän palvelumuotoilulle voidaan katsoa olevan suunniteltu palvelukokemus siten, että palvelu vastaa käyttäjän tarpeita ja on samalla palvelun tuottajalle taloudellisesti kan-

nattavaa. Palvelumuotoilu on kehittymässä oleva tutkimus- ja osaamisala, jolla tarkoitetaan palvelujen suunnittelua ja innovointia muotoilulähtöisillä menetelmillä, jossa palvelun käyttäjä on suunnittelun keskipiste. (Koivisto 2007.)

Kuvio 2. Kuvaus palvelumuotoilun prosessista Luksian koulutuskokeilussa

Palvelumuotoilussa tehdään näkyväksi polku, joka vie asiakkaan tiettyjen kontaktipisteiden lävitse. Niitä kohtia, joiden kautta palvelu tulee koetuksi, joissa se voidaan aistia tai se tulee näkyväksi, kutsutaan kontaktipisteiksi (Kokko 2017). Palvelun kontaktipisteistä (Kuvio 1) ensimmäinen on yhteydenotto Luksiaan, jonka jälkeen asiakas ohjautuu toiseen kontaktipisteeseen eli koulutusohjaajan asiakkuuteen, joka yhdessä hänen kanssaan etsii sopivia vaihtoehtoja opintojen suorittamiseksi. Kolmas kontaktipiste on koulutuskokeilu opintoalalla ja neljäntenä kontaktipisteinä on hetki, jolloin koulutuskokeilu loppuu, se reflektoidaan ja siitä kerätään palaute

eli asiakkaan jälkihoito. Huomion kiinnittäminen edellä mainittuihin kontaktipisteisiin tuo esille sen, miten koulutuskokeilu on koettu. Asiakkailta saatujen palautteiden mukaisesti, voidaan koulutuskokeilua muokata tai parantaa. (Kuvio 2) Kontaktipisteiden tarkastelu voi tietysti johtaa myös sellaiseen, ennalta nähtynä harvinaiseen, ratkaisuun, että palvelun parantamiseksi ei tarvitse tehdä mitään.

Asiakkaiden osallistaminen ja palvelumuotoilu eivät ole useassakaan yrityksessä arkipäivää, vaikka niiden merkitys tiedostetaan (Villanen 2020). Organisaationa Luksia on muutosmyönteinen, mutta toisinaan hidas, kuten isot organisaatiot usein ovat. Uusia tuotteita syntyy ja tuotteistetaan, kuten esimerkiksi uudenlaisia koulutuksia ja kursseja, joista osa saadaan tarjolle nopeallakin aikataululla. Opiskelijapalautekysely tehdään Luksiassa 2 kertaa vuoden aikana ja sitä hyödynnetään opintoalokokouksissa alojen oman kehittämistyökalun avulla. Opiskelijapalautekyselyssä painottuu asiakkaan kokemus hänen saamastaan opetuksen ja ohjauksen laadusta. Keväällä 2023 opiskelijakyselyyn vastasi 27 % opiskelijoista, joka lukumääräisesti oli 804 vastausta. (Luksia 2023g.) Asiakaspalautteiden tärkeys palvelun kehittämisessä on erityisen tärkeässä roolissa, koska palvelua ei tarvita, jos se ei vastaa asiakkaan tarpeisiin. Ulkoisille asiakkaille suunnattuun koulutuskokeiluun liittyvien asiakaspalautteiden keräämiseen luodaan palautejärjestelmä täydentämään nykyistä suullista palautteenantoa.

Teokseen *Muotoiluajattelu* (Miettinen 2014) esipuheen kirjoittanut Olli-Pekka Heinonen toteaa, että muotoiluajattelua yleisesti pohdittaessa on myös muistettava teknologian kehitys, joka on jo haastanut sähköisiksi muuttuvien tuotteiden ja palvelujen perinteisen tuotantotavan. Teknologia näkyi kehittämistyön yhteydessä siten, että osa pilottina tehdystä materiaalipaketista tehtiin kirjoittamishetkellä yleistä Moodle-alustaa hyväksi käyttäen. Tulevaisuudessa Moodlen saattaa korvata esimerkiksi virtuaalitekniikka VR-laseineen.

5.2 Haastattelut ja toteutus

Menetelmäksi valitsimme haastattelun, koska se on joustava ja vuorovaikutteinen aineistonkeruu tapa. Haastattelussa on mahdollista myös esittää täydentäviä ja tarkentavia kysymyksiä, joka auttaa rakentamaan kokonaiskuvaa haastateltavan ajatuksista. Haastattelun etuna on se, että haastatteluun voidaan valita henkilöt, joilla on kokemusta tutkittavasta ilmiöstä tai tietoa aiheesta (Tuomi & Sarajärvi 2018). Haastateltavien löytämistä varten lähestyimme Luksian koulutuspäälliköitä sähköpostitse ja toivoimme heidän nimeävän opintoaloilta yhteyshenkilöitä kehittämistyöhön liittyvää haastattelua varten. Haastateltavia yhteyshenkilöitä saimme yli 30,

joiden keskuudesta valitsimme haastateltavat siten, että mahdollisimman moni opintoala olisi edustettuna haastattelussa. Jokainen haastateltava edusti opetushenkilöstöä, joilla on paras tietämys koulutuskokeiluihin tulevien järjestelyistä ja käytännön ohjauksesta.

On eettisesti perusteltua, että haastattelupyynnön ja aikataulua sopiessa tulisi haastateltavalle laittaa vähintään aihe, jota haastattelu koskee. Tämä myös siksi, että ihmiset eivät lupaudu haastatteluun, jos eivät tiedä mistä on kysymys. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Haastateltaville laitettiin sähköpostitse haastattelupyynnön, sekä kysymys sopivasta ajankohdasta. Sähköpostiin laitettiin taustatiedot, miksi haastattelua tehdään, kuka tekee ja mitä aihetta koskevaa tietoa halutaan saada. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina yksilöhaastatteluina, jolloin haastateltavat saivat tilaa vastata laajemmin myös omin sanoin. Puolistrukturoidun haastattelun eduksi voidaan katsoa se, että haastattelija saa haastateltavilta näkemyksen tutkimuksen kannalta keskeisiin ja etukäteen määriteltyihin aiheisiin haastateltavan itse sanoittamina. (Puusa & Juuti 2020). Haastattelumenetelmä valikoitui tutkimuskysymysten vuoksi puolistrukturoiduksi, koska halusimme saada myös haastateltavien omia näkemyksiä. Osa haastattelukysymyksistä oli suljetussa kyllä/ei vastausmuodossa, lisäksi haastattelusta saatiin myös tarkentavia ja täydentäviä vastauksia. (Liite 1)

Kauppätieteiden tohtori Anu Puusan (2020) mukaan haastattelu voidaan mieltää keskusteluksi, jolla on etukäteen asetettu tavoite. Keskustelu etenee haastattelijan aloitteesta ja johtamana, se on kuitenkin vuorovaikutteista ja osapuolet vaikuttavat aina toisiinsa. Jos haastateltavalla on jo entuudestaan tietoa tai kokemusta tutkittavasta aiheesta, on haastattelu tarkoituksenmukaista ja joustavaa. Haastattelua aineistonkeruumenetelmänä voidaan pitää joustavana myös siksi, että haastattelijalla on mahdollisuus pyytää tarvittaessa lisäselvitys tai tarkennus vastaukseen. Keskeistä on saada haastattelussa mahdollisimman paljon tietoa keskusteltavana olevasta teemasta tai ilmiöstä. (Puusa 2020, 103–106.)

Haastatteluilla halusimme selvittää opintoalojen kokemuksia koulutuskokeilijoista, heidän vastaanottamisestaan, sekä näihin liittyvistä haasteista ja käytänteistä (Liite 1). Haastattelut toteutettiin sovittuina ajankohtina kahden kesken häiriöttömässä tilassa haastattelijan kirjatessa vastauksia. Kirjaamisvaiheessa osan haastateltavien kanssa oli vaikeuksia saada kirjattua kaikki vastaukset runsaan puheen vuoksi ja ystävällisesti pyysimme hieman hidastamaan saadaksemme kaiken oleellisen talteen. Suora kirjaaminen osoittautui ilmapiirin osalta hyväksi tavaksi tehdä haastattelu, vaikka välillä haastateltavaa pyydettiin odottamaan kirjaamisen ajan, se ei

kuitenkaan katkaissut keskustelua vaan siihen päästiin palaamaan luontevasti. Haastattelukysymykset (Liite 1) pyrimme pitämään helppotajuisina ja käytännönläheisinä. Ennalta sovitun tapaamisen aluksi kerroimme haastattelun kuuluvan opinnäytetyöhömmme, sekä tarkensimme koulutuskokeilija termin merkitystä. Osalle haastateltavista termin merkitys oli epäselvä ja tarkentava keskustelu alussa osoittautui tärkeäksi pohjatiedoksi kysymyksiin vastaamiselle. Termin merkitys oli epäselvä johtuen siitä, että aikuisia ”tutustujia” on ollut melko vähän, sekä yleisesti käytetty tutustuja termi, joka kohdentuu enemmän perusopetuksesta tuleviin. Eroina aikuisten koulutuskokeilulla ja peruskoululaisten tutustumisilla on, että koulutuskokeilija on toimijana opetuslalla muutaman päivän ajan ja peruskoululainen saattaa käydä vain muutaman tunnin katsomassa opetusta osallistuen mahdollisuuksien mukaan.

5.3 Pilotointi

Kehittämistyön alkaessa teimme yhteistyötä oppilaitoksen hius- ja kauneusalan opettajan kanssa. Hänellä oli positiivinen asenne kehitettävänä olevan aiheeseen ja hän näki heti myös opintoaloille siitä saatavan hyödyn. Kyseinen opettaja lähti mielellään mukaan kehittämistyöhön suunnittelemaan sekä pilotoimaan materiaalipakettia. Kävimme keskustelua siitä, mitä tavoitteita ja sisältöä materiaalipaketilta toivotaan. Toivotut ja tärkeät asiat olivat helppokäyttöisyys, arkeen soveltuva, kielitietoinen sekä tutustujaa palveleva. Koulutuskokeilijalle suunnattu materiaalipaketti rakennettiin ajatuksella sopivaksi kaikenikäisille aloille tuleville henkilöille riippumatta lähtökohdista tai lähettävästä tahosta. Kielitietoisuudella tarkoitetaan tässä tapauksessa sellaisia opetusmenetelmiä ja materiaalia, joissa on huomioitu sanaston monikäsitteisyys ja sanoja avaavat määritelmät mahdollisesti esimerkkeineen tai kuvineen. Lyhyet lauserakenteet ohjeissa helpottavat koulutuskokeilijan tehtävistä suoriutumista sekä vahvistaa käsitystä itsestä oppijana onnistumisten kautta. Kielitietoisella materiaalilla huomioidaan muunkieliset, sekä oppimisen haasteita omaavat koulutuskokeilijat (THL 2023b). Vieraskielisyys tai lukemisen haasteet voivat toimia lannistavina, jos materiaalissa on paljon asioita, joita ei ymmärrä.

Kävimme keskustelua materiaalin muodosta ja sisällöstä ja ehdotuksia teimme molemmin puolin. Näiden ideointien pohjalta opettaja ryhtyi kehittämään omalle opintoalalleen sopivaa ja koulutuksen vaatimusten mukaista sisältöä. Pilotoinnin tavoitteena oli tuottaa laadukas ja käytökelpoinen tuote asiakaskäyttöön, jota mallintamalla muut opintoalat pystyvät helposti luomaan omalle alalleen sopivan materiaalipaketin. Tarpeiden muuttuessa on materiaali eli tuote helposti muokattavissa pienin toimenpitein.

Pilotti esiteltiin koko oppilaitoksen yhteisessä tallennettavassa verkkotapaamisessa, joka on eri teemalla kuukausittain toistuva tapaaminen. Kolme viikkoa ennen esittelyä, lähetettiin tilaajan johdolle sähköpostitse kysymys kehittämistehtävän jatkosuunnitelmista ja samalla kerrottiin tulevasta pilotoinnin esittelystä Luksia tasoisesti. Sähköpostin seurauksena kehittämisajatus esiteltiin myös oppilaitoksen pedagogisen kehittämisen työryhmässä opinnäytetyöntekijöiden toimesta. Kyseinen ryhmä vastaa oppilaitoksen pedagogisesta kehittämisen suurista linjoista ja samaisessa ryhmässä päätetään myös opinnäytetyön tuotosten jatkojalostuksesta.

6 TULOKSET JA ANALYYSI

Tutkimuksellisen kehittämistyön käynnistämiseen tarvittavaa aineistoa kerättiin haastatteluilla. Haastattelut toteutettiin suunnitelman mukaan kahden viikon aikana ja haastatteluiden eteneminen riippui haastateltavan innokkuudesta vastaamiseen. Osa haastateltavista vastasi kysymyksiin jo ennen niiden esittämistä kertomalla omia kokemuksiaan, mutta heidät saatiin kuitenkin hyvin orientoitumaan itse haastattelutilanteeseen. Yhden täydentävistä kysymyksistä huomasimme jälkeempään johdattelevaksi, sillä kysymys siitä, miten asian voisi tehdä paremmin, voidaan käsittää myös siten että asioita ei ennen ole tehty hyvin. Tästä kysymyksen vastauksista saimme kuitenkin hyviä ideoita aiheen jatkokehittämistä ajatellen.

Haastattelut analysoitiin luokittelemalla ja etsimällä vastauksista yhtäläisyyksiä tai poikkeamia. Aluksi haastatteluiden vastaukset pelkistettiin luokittelun selkeyttämiseksi. Aineistoista etsittiin tutkimuskysymysten kannalta olennaisimmat haastatteluissa esitetyt kysymykset. Tutkimuskysymykset olivat, miten tunnettua koulutuskokeilu oppilaitoksessa on, sekä miten koulutuskokeilijat vastaanotetaan aloilla. Haastatteluvastausten purku tehtiin luokittelemalla vastaukset ensin sen mukaan, onko alalla ollut aiemmin koulutuskokeilijoita. Seuraava luokittelu tehtiin koulutuskokeiluita koskevien etukäteissuunnitelmien perusteella eli onko vastaanottoon panostettu suunnittelemalla päivien sisältöä etukäteen. Kolmas luokittelu koski vastauksia palautteiden saamisesta ja keräämisestä. Vastausten perusteella pystyimme kartoittamaan koulutuskokeilijoilta kerätyn palautteen, tai tässä tapauksessa pikemminkin sen puutteen, mikä johti ideaan luoda yhtenäinen, Luksia-tasoinen palautelomake. (Liite 2)

6.1 Haastatteluiden tulokset

Haastateltuja henkilöitä oli kymmenen (10) kahdeksalta eri opintoalalta kahdesta eri toimipisteestä ja haastattelut suoritettiin keskustelemalla valmiiden kysymysten pohjalta haastattelijan kirjaamana. Pohdittujen kysymysten laatu ja hyödyllisyys oli arvioitu peilaten niitä tutkimuskysymyksiin. Haastatteluiden tavoitteena oli saada tietoa opintoalojen tietämyksestä koulutuskokeilusta ja tämän hetken käytänteistä.

Kuvio 2. Haastatteluiden vastauksia koulutuskokeiluun

Haastatteluista nousi esiin vastauksia, jotka tukivat vahvimmin tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteita (Kuvio 2). Yhdeksällä haastatelluista ei ollut etukäteen mietitty koulutuskokeilijoille erityistä tekemistä jakson ajalle, puolessa vastauksista ilmenee kuitenkin tarve etukäteen suunnitellulle toiminnalle. Kuusi kymmenestä vastaajasta kertoo omalla alallaan olevan nimetty henkilö vastaanottamaan koulutuskokeilijoita, kaksi vastaajaa kertoo vastaanoton olevan kulloinkin vapaana olevan opettajan tehtävä, kahdella opintoalalla ei ole lainkaan nimettyä henkilöä.

Vastausten perusteella voidaan ajatella koulutuskokeilijan jääneen ajoittain ilman ohjausta tai ohjattua tekemistä. Kohtaaminen ja osallisuus eivät tällöin toteudu siinä tarkoituksessa, kuin voisi ajatella uuden henkilön liittyessä osaksi ryhmää. Sosiaalinen kenttä perustuu aina henkilöiden omaan kokemukseen (Dunderfelt 2016). Ilman ohjausta tai ohjeistusta jättäminen voi pahimmillaan tuntua ulkopuolelle jäämisestä, oli syynä sitten ohjaushenkilön unohtaminen tai ajanpuute. Myös epäselvyydet henkilön vastaanottamisessa tai vastaanottajan kiireinen olemus voi saada aikaan epätervetulleen olon ja koulutuskokeilija saattaa tuntea olevansa vaivaksi.

Haastatteluissa saadut vapaamuotoiset kommentit korostavat etukäteen suunnitellun sisällön tarvetta koulutuskokeiluissa.

”Tutor-toiminta olisi hyvä”

”vois suunnitella useammaksi päiväksi”

“Olisi tärkeää saada nykyistä jäsentyneempi kuvio, muuten hakija tuntuu ylimääräiseltä vaivalta”

“Selkeä suunnitelma helpottaisi, kaikki voisi toteutua”

“Jokaiselle henkilökohtainen jakso”

Saatujen vastausten perusteella seitsemällä opintoalalla on voitu itse päättää, milloin koulutuskokeilija tulee alalle. Kolme vastaajista oli sitä mieltä, että alalla ei ole vaikutusmahdollisuutta koulutuskokeilijoiden ottamisen ajankohtaan.

Tämä tieto oli ristiriidassa alussa kuullun ja kahvipöydässä yleisenä totuutena pidetyn väittämän kanssa, että opintoalat eivät voi vaikuttaa koulutuskokeilijoiden tulo ajankohtaan. Tulosten perusteella opintoalat voivat sopia koulutuskokeilijan tulo itselleen sopivalla hetkellä, silloin, kun on paras mahdollisuus hyvään kohtaamiseen. Tarjoamalla koulutuskokeilijalle aikaa, huomiota ja kunnioitusta, voidaan paikata koulutuskokeilijalle aiemmin syntyntä arvokkuusvajetta sekä tukea toimijuutta (Onnismaa 2021).

Haastatteluista saatujen vastausten analysointi osoitti, että vaikka opintoaloilla ei ollut kokeilijoille valmiita tehtäviä, niin tarkemmin mietittäessä sellaiset kuitenkin koettiin tarpeellisiksi. Vaikka suunnittelemattomuus yleensä katsotaan negatiiviseksi asiaksi, ei se kaikilla aloilla kuitenkaan sitä tuntunut olevan. Yhdellä haastatelluista opintoaloista on opetus järjestetty siten, että koulutuskokeilijalle ei tarvita erillistä suunnitelmaa, vaan hän pystyy alkuorientaation jälkeen osallistumaan opiskelijaryhmän toimintaan yhtenä sen jäsenistä.

Yhdelläkään haastatelluista opintoaloista koulutuskokeilijoilta ei ole kerätty kirjallista palautetta kokeilujaksosta, ainoastaan kolmella kymmenestä alasta oli palautetta kysytty suullisesti. Kahden haastateltavan mielestä palautteeksi voidaan kuitenkin katsoa koulutuskokeilijan hakeutuminen opintoalan opiskelijaksi.

Toiminnan suunnittelemattomuudesta kertoo myös se, että yhdellä opintoalalla on otettu koulutuskokeilijoita myös muuta reittiä kuin haku- ja ohjauspalveluiden kautta. Haastattelussa saadun tiedon mukaan asiakas on itse soittanut tai tullut käymään ja on sovittu jaksosta opintoalalla. Suurimpana haasteena jäsentymättömässä toiminnassa ja prosessin ohi ottamisessa on asiakkaan vakuutusten puuttuminen, koska hänen tietojaan ei ole ilmoitettu prosessin mukaisesti haku- ja ohjauspalveluiden kautta. Myös talossa olevien seuranta on tällöin arvailuiden varassa ja vain asiasta sopineen opettajan tiedossa, eikä suunnitelmallinen palautejärjestelmä voi toimia.

Haastattelussa kysyttiin myös haastateltavien näkemystä siitä, ovatko koulutuskokeilijat heidän mielestään saaneet riittävästi tietoa jakson aikana. Vastausten mukaan tietoa on annettu riittävästi, mutta tätä ei ole varmennettu koulutuskokeilijoilta itseltään. Se, ettei koulutuskokeilija ole osannut juuri oikealla hetkellä esittää kysymyksiä, ei kuitenkaan kerro riittävästä tiedon saannista.

6.2 Pilotin tuloksia

Pilotti toteutettiin palvelunkehittämisen näkökulmasta tavoitteena parantaa asiakaskokemusta, josta saatiin suora hyöty myös palveluntarjoajalle mahdollisina lisääntyneinä opiskelijamäärinä, sekä helpottamaan opetusalan ohjaustyötä koulutuskokeilijan tullessa alalle. Tuotokseksi rakentui, ammatillisen opettajan toimesta, käytännön materiaalipaketti, joka sisältää alun teoreettisen johdatuksen, sekä välineet, jolla työtä voidaan ohjatusti harjoitella. Tuotetun materiaalipaketin avulla pyritään parantamaan asiakkaan kokemusta ja saada vahvistuminen alan oikeellisuudesta. Luksian hius- ja kauneudenhoitoalalla tehty materiaalipaketti sisältää sähköiselle Moodle-oppimisolustalle tehdyn materiaalin, jonka avulla koulutuskokeilija saa perustiedot alasta ja kirjalliset sekä videoidut ohjeet hänelle tulevista käytännön työharjoituksista.

Digitaalisen oppimisolustan lisäksi saa koulutuskokeilija käyttöönsä työvälinevaunun, jossa sijaitsevan välineistön avulla hän pystyy toteuttamaan annetut harjoitustyöt. Työvälinevaunua ja Moodle -oppimisolustaa voidaan käyttää niinä hetkinä, kun koulutuskokeilijan ei ole mahdollista osallistua muun ryhmän toimintaan. Osallistumisen esteenä saattaa olla muiden opiskelijoiden asiakaspalvelutyöt, jolloin kampaamotilassa on talon ulkopuolisia asiakkaita käyttämässä palveluita, joka tarkoittaa henkilöstön ohjaustyön kohdentamista vahvasti asiakaspalve-

luun. Moodle-pohjaan on luotu videoiden ja tekstin avulla helppoja ohjeita suorittaa jokin koulutukseen liittyvä tehtävä, kuten esimerkiksi hiustenpesu tai jakausten tekeminen oikeaoppisesti.

Materiaalipaketti sisältää konkreettista tekemistä ja kaikki koulutuskokeilijan tarvitsemat tarvikkeet kulkevat työvälinevaunussa, kuten esimerkiksi hiusten letittämiseen tarvittavia välineitä, harjoituspää, pinnejä ja harjoja. Tämän kaltainen paketti on pieni kokoelma hiusalan opintojen sisällöstä ja se auttaa koulutuskokeilijaa muodostamaan käsityksen siitä, tuntuuko ala itselle oikealta. Materiaalipaketti tai sen valmistaminen ei ole kustannuksiltaan mainittava, koska kaikki materiaali löytyy aloilta valmiina niiden kuuluessa opetukseen. Käytetty työaika paketin valmistamiseen säästyy myöhemmin ajankäytössä koulutuskokeilijan tullessa alalle.

Luksian yhteisessä verkkotapaamisessa tehty materiaalin esittely herätti kiinnostusta valmista tehtävää kohtaan ja tuotos sai positiivisen vastaanoton. Tämän voi katsoa olevan pitkälti hyvin tehdyn esimerkkipaketin ansiota, sillä kaikki verkkotapaamisen kommenttikenttään kirjoitetut palautteet koskivat esiteltyä materiaalipakettia. Materiaalipaketti pilotoitiin yhden asiakkaan kanssa ja käyttäjäkokemusta pyydettiin alan opettajalta sekä käyttäjältä. Opettajan kokemuksen mukaan materiaalipaketin käyttö helpotti koulutuskokeilijan ohjaustyötä, eikä kokeilijan tarvinnut jäädä toimettomana odottamaan ohjausta opettajan siirtyessä välillä muiden opiskelijoiden ohjaukseen. Opiskelijalta ei saatu käyttäjäkokemusta hänen ollessaan paikan päällä vain yhden päivän sovitus kahden sijaan.

Koulutuskokeilijan kokemuksen dokumentoinnin työvälineeksi luotiin palautelomake (Liite 2). Palautelomake luotiin pohjaksi kehittämistyön jatkamiselle, mutta myös herättämään koulutuskokeilijan ajatustyötä omasta oppimisestaan. Tällä hetkellä palautelomake on rakennettu niiden kysymysten mukaan, jotka opinnäytetyön tekijät kokivat oleellisiksi myös koulutuskokeilijan kannalta, eikä työn tilaaja ole hyväksynyt tai tarkistanut lomaketta. Palautelomakkeesta ei ole vielä saatavilla käyttäjäkokemusta, ja sen ulkoasua sekä mahdollisesti sisältöä muokataan kaikille opintoaloille sopivaksi.

Kehittämistyön kohteena olleen koulutuskokeilun sisällön ymmärtämistä edisti pilotoinnin esittely yhteisesti koko organisaatiolle. Kehittämistyössä tarvitaan aina jonkinasteista luovuutta ja tässä kehittämistehtävässä ideointi pilotoitavasta koulutuskokeiluun liittyvästä materiaalipaketista kertoo luovasta innovoinnista. Omaa luovuuttaan tulevat käyttämään myös ne opetus henkilöstön edustajat, jotka jatkavat kehittämistyötä omilla opetusaloillaan.

7 YHTEENVETO

Opinnäytetyöllemme näyttää olleen selkeä tilaus, vaikka sitä ei ennen työn aloittamista ollut ääneen lausuttu kuin satunnaisissa kommentoissa. Tarve tuli mielestämme esille materiaalipaketin hyvässä vastaanotossa, sekä siinä, että suurin osa haastatellusta opetushenkilöstöstä tuntui pitävän hyvänä asiana valmiin mallin tekemistä. Hyvää palautetta tuli sekä suorina puheenvuoroina, että Teams-verkkoalustan chat- kentässä. Saatu palaute vahvisti käsitystä opinnäytetyön tarpeellisuudesta ja ajanmukaisuudesta.

TE-palveluiden koulutuskokeilu tai Kelan ammatillisen kuntoutuksen malli ei ole näkynyt myöskään Luksiassa koulutuskokeilijoiden määrässä (Holappa 2023), joten voisi ajatella, ettei työttömien asiakkaiden kanssa työskentelevillä ole asiasta ole riittävästi tietoa, tai palvelu ei ole asiakkaiden mielestä houkutteleva. Tästä syystä palvelun sisältöön ei ole Luksiassa aiemmin kiinnitetty huomiota tai sitä ei ole ollut tarvetta kehittää.

Ojasalon, Moilasen ja Ritalahden (2018, 104–105) mukaan laadullisia eli kvalitatiivisia menetelmiä on käytetty sellaisten aiheiden tutkimiseen, joita halutaan ymmärtää paremmin eikä ennuudesta tunnetta hyvin. Laadullinen tutkimus sopi tästä syystä opinnäytetyömme aiheen tutkimiseen, myös tutkimuskysymykset kuvaavat tietämättömyyttä aiheesta. Haastatteluista saadun aineiston perusteella voidaan osoittaa tutkittavan aiheen olleen validi, aiheesta ei tiedetty riittävästi, mutta kehittämissideoita syntyi kesken haastatteluiden eli haluttiin ymmärtää paremmin. Tutkimusasetelmassa erilaisten menetelmien, kuten ajatuskartan ja muistiinpanojen avulla määriteltiin aineistonhankintamenetelmät, jotka toteutettiin suunnitellusti kahdella kampuksella. Haastattelut sekä pilotointi tuottivat analysoitavaa aineistoa, jonka avulla kehittämistyötä voidaan jatkaa.

Tutkimuksellista kehittämistehtävää varten haimme tilaajalta tutkimusluvan. Aineistoa opinnäytetyöhön hankittiin, haastatteleamalla Luksian 223 opettajasta kymmentä (10) henkilöä. Osa opettajista työskentelee sellaisilla kampuksilla, jotka eivät olleet mukana tutkimuksellisessa kehittämistehtävässä. Haastattelun tulosten luotettavuutta lisättiin valitsemalla kehittämistehtävän kannalta laaja, mutta keskeinen haastateltavien ryhmä. Haastateltavat edustivat eri opintoaloja ja heistä jokainen oli vastaanottanut opintoalalleen koulutuskokeilijan. Haastateltavat olivat aikuisia työntekijöitä, eikä henkilötietoja kerätty missään yhteydessä. Ennen haastattelua haastateltaville tiedotettiin sähköpostitse haastattelun aihe sekä miksi se tehdään. Haastatteluhetkellä aihetta pohjustettiin riittävällä taustatiedolla hyvän keskustelun avaamiseksi.

Se, miten haastatteluihin ja käsiteltävään teemaan todellisuudessa suhtauduttiin, on vain haastateltavien tiedossa, mutta mitään ylimääräisiä jännitteitä ei haastattelutilanteissa ollut havaittavissa. Haastatteluiden avulla saimme aineistoa suoraan koulutuskokeilijoiden kanssa työskenteleviltä opettajilta.

Saatujen tulosten mukaan puutteena oli suunnittelematon sisältö, joka koulutuskokeilijalle tarcoitti hetkiä, jolloin hän joutui seuraamaan sivusta muiden tekemisiä. Järjestelyissä näkyvä puute oli nimeämätön henkilö vastaanottamaan koulutuskokeilija. Lisäksi ratkaisu, jossa koulutuskokeilijan ottaa vastaan ” se, joka ehtii”, on huono. Siitä jää väistämättä vaikutelma, ettei koulutuskokeilijan tuloa välttämättä edes muisteta, saati olisi mietitty tekeminen etukäteen. Opinnäytteen teoriaosuudessa avatut teemat kohtaaminen ja osallisuus ovat niitä, jotka kuitenkin koskettavat oppilaitokseen tulevaa koulutuskokeilijaa vaikuttaen mahdollisesti myös haikutumiseen. Kun vieraan henkilön tulosta seuraavana päivänä tiedetään, tulisi sopia etukäteen, kuka työntekijä hänet vastaanottaa ja auttaa alkuun.

Koska kirjallista palautejärjestelmää ei ole, tulokset koulutuskokeilun onnistumisesta on saatu toisen käden tietona opetushenkilöstöltä tai suullisesti asiakkaalta. Suullisesti annetun palautteen ongelma tässä tapauksessa on se, että palautetta ei ole välittömästi kirjattu ylös. Palaute on kulkenut toisen henkilön kautta ja tämän vuoksi sitä ei sinällään voi käyttää suorana lähteenä palautteen annossa. Kirjallinen palaute tarvitaan, jotta tulevaisuudessa saataisiin konkreettisesti esille koulutuskokeilijoiden mielipiteet kokeilujen sisällöstä ja toimivuudesta. Kirjallisen palautteen keräämisellä ja analysoinnilla mahdollistetaan myös palvelun parantaminen tai muokkaaminen tarvittaessa. Opinnäytetyön yhtenä tuotoksena syntynyt koulutuskokeilun palautelomake on myöhemmin muokattavissa tilaajan asiakirjamallien mukaiseksi.

Yllättävää on, että jokainen haastateltava tuotti nopeasti ideoita, miten koulutuskokeilijoiden vastaanottoa, tai koko koulutuskokeilua voitaisiin parantaa. Ideoista huolimatta vain yhdellä haastatellulla oli valmiiksi suunniteltua sisältöä koulutuskokeilijaa varten. Vaikuttaa, ettei asia ole ollut aloilla kovin tärkeä, mikä on ihan ymmärrettävää, koska perustyötä ovat kuitenkin paikalla olevat opiskelijat. Tässä opinnäytetyössä on hiljainen tieto tehty näkyväksi tutkimuksen ja dokumentoinnin avulla. Tarve palvelun parantamiseen Luksiassa pohjautui opinnäytetyöntekijöiden aiemmin tekemiin havaintoihin, keskusteluihin ja asiakaspalautteisiin. Kokeimuksia tässä opinnäytetyössä tarkoitetuista koulutuskokeiluista on oppilaitoksessa vasta parin vuoden ajalta satunnaisesti, eikä tutkimuksia ole aiemmin tehty. Tutkimusjaksolle osuneiden koulutuskokeilijoiden määrä oli vähäinen, eikä riittävää tietoa tai palautetta voitu kerätä.

Tuotoksena kehittämistehtävästä syntyi pilotoitu materiaalipaketti sekä koulutuskokeilijan palautelomake. Pilotointi toimii hyvänä mallina muille opintoaloille ja luovuutta käyttäen alat saavat kehittää, omaa ammattiosaamistaan hyödyntäen, omalle alalle sopivimman mallin. Kehittämistehtävän jatkosuunnittelu jätettiin pilotoinnin jälkeen tilaajan organisoitavaksi, kuitenkin siten, että opinnäytetyön tekijät ovat tarvittaessa valmiita olemaan mukana, mikäli opintoalalla tarvitaan alkusysäystä ideointiin. Opinnäytetyöhön liittynyt Luksian hiusalalan pilottimalli, sopii sellaisenaan pohjaksi opintoalojen alkukehittelylle.

Kaiken uuden ja työllistävän tehtävän lisääminen saattaa herättää vastustusta osassa henkilöstössä, eikä myöhemmin saatavaa hyötyä osata heti nähdä. Haastateltavat suhtautuivat hyvin siihen, että heitä haastateltiin aiheesta, eikä kukaan kieltäytynyt haastattelusta. Haastateltavien halukkuus tulla haastateltavaksi poikkesi ennakkokäsityksestä, mikä edisti opinnäytetyömme toteutumista. Haastateltavien esihenkilöt olivat aktiivisia ja osalta heistä tuli lista mahdollisista haastateltavista heti samana päivänä, kun asia oli heille esitetty. Haastatteluiden suhteen koimme asian niin, että työtämme pidettiin tärkeänä ja sille oli jo valmiiksi ääneen lausumaton tilaus.

Kehittämisehdotuksemme tilaajalle:

1. Toiminnan jatkokehittäminen Luksia tasoisesti. Pilotoidun materiaalipaketin yksityiskohtaisesta esittelystä tehtiin tallenne henkilöstön yhteisessä verkkotapaamisessa Luksia linjoilla maaliskuussa 2023, ja se on henkilöstön katsottavissa (Luksia 2023). Talenteesta saa parhaimmillaan ideoita ja apuvälineitä vastaavan materiaalin kehittämiseen omalla opintoalalla.
2. Ehdotamme, että jatkoa ja konkreettisia toimia ideoidaan yhdessä eli käytännössä yhteisissä kehittämissarjoissa, jotka auttaisivat osaamisen jakamisessa. Kokeillaan erilaisia menetelmiä ja jaetaan tietoa, miten on onnistuttu.
3. Säännöllinen palautteen kerääminen koulutuskokeilijoilta. Oppilaitoksen jatkuvaa kehittämistyötä palvelemaan luodaan alojen yhteinen palautelomake koulutuskokeilijoiden täytettäväksi. Lomakkeiden tiedot kerätään kootusti ja niistä saatava tieto hyödynnetään opintoaloilla palvelun parantamiseksi. Asiakkaan tullessa opiskelijaksi voidaan palautelomakkeen osia itsearviointista hyödyntää opintojen suunnittelussa.

Myös haastattelussa ehdotettu Tutor- toiminta koulutuskokeilijan kanssa saattaisi olla hedelmällinen, ja tukea myös Tutor- opiskelijaa omissa opinnoissa sekä oppimisessaan.

Prosessin tavoitteiden loppuun saattaminen määräytyy jatkossa oppilaitoksen sisäisessä kehittämissä. Tuotosten levittäminen koko organisaatitasoisesti ei tapahdu yhden kevään aikana, vaan se vaatii aikaa ja vahvaa johtamista, sekä hyvää yhteistyötä opetushenkilöstön kesken. Jatkossa valmiit materiaalipaketit ovat suoraan kopioitavissa muihin ammatillisiin oppilaitoksiin opintojen samanlaisen sisällön vuoksi. Opintoaloilla on mahdollista muokata materiaalia myös perusopetuksesta tuleville tai innostua luomaan kokonaan uutta materiaalia hyödyntäen opinnäytetyöstä saatuja tietoja sekä kokemuksia.

Yhteiskunnassa tapahtuvat uudistukset ovat tärkeitä, sillä asiat kehittyvät ja muuttuvat nopeasti. Tässä kehityksen pyörässä pysyminen saattaa olla haasteellista nuoremmillekin, saati sitten vähänkään varttuneemmille tavallisille työtä tekeville ihmisille. Ennen vanhaan tartuttiin ”työkärin” oven ripaan, jos työt loppuivat, nykyään ei välttämättä tapaa ihmistä lainkaan, vaan kaikki tapahtuu sähköisesti ja palvelut pitäisi osata itse tavoittaa oikeasta osoitteesta. Luksian matalan kynnyksen malli koulutuskokeilusta ja koulutusohjaajan tuki pyrkivät vastaamaan yhteiskunnalliseen riittämättömän työvoiman haasteeseen ja ihmisten toimijuuden lisäämiseen. Yksilöohjaus mahdollistaa aidon vuorovaikutuksen ja opiskelun esteiden kartoittamisen huomioiden asiakkaan henkilökohtaiset tarpeet ja tavoitteet, jota ennalta suunniteltu koulutuskokeilu täydentää.

8 LOPUKSI

Työn tilaaja näkee opinnäytetyön kehittämistehtävän tulosten eli koulutuskokeiluiden laatuun panostamisen parantavan oppilaitoksen vetovoimaa ja täyttävän yhteiskunnallista vastuuta alueen väestön osaamisen kehittämisessä. Tilaajan edustajan mukaan tilaajan vastuu on myös toimia työelämän tarpeisiin vastaamisessa, sekä alueen elinvoimaa edistävänä toimijana. Koulutuskokeilu johtaa parhaimmillaan / onnistuessaan myös yksilötasolla koulutustason ja hyvinvoinnin kasvuun (sosiaalisen sekä psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin parantuminen, toimijuuden kasvu, minäpystyvyys, toimintakyky, osallisuus yms.) ja niiden vahvistumisen myötä myös yhteiskunnallinen hyöty on kiistaton.

Osana tilaajan palautetta voidaan myös ajatella pilotin tehneen opettajan viesti kollegoilleen. Pilotin esittely koko organisaation yhteisessä verkkotapaamisessa sai hyvän vastaanoton ja kiittäviä kommentteja. Koska kyseinen opettaja oli tuolloin estynyt, esittelimme tuotoksen hänen puolestaan saatekirjeineen. Saatekirjeessä opettaja kertoi näkemyksensä siitä, miten materiaalipaketti helpottaa työskentelyä koulutuskokeilijoiden kanssa, ja opetushenkilöstä sai hyvän työkalun arkeensa. Materiaalipaketti tukee myös koulutuskokeilijan olemista hetken vaillo ohjausta, hän voi aina siirtyä työskentelemään materiaalin parissa.

”Tarkoitus ei ole jättää koulutuskokeilijaa yksin tekemään asioita, vaan tämä työkalupakki on osana kokeilijan päivää”.

Opinnäytetyö ja siihen liittyvät ideat tuntuivat laajenevan opinnäytetyötä tehtäessä. Esimerkiksi ajatus koulutuskokeilijan palautelomakkeesta tuli, kun teimme koontia haastatteluaineistosta. Vaikka palautelomakkeen laatiminen ei kuulunut opinnäytetyömme alkuperäiseen suunnitelmaan, näimme sen kuitenkin tärkeäksi osaksi opinnäytetyötä ja samalla työn toiseksi konkreettiseksi tulokseksi materiaalipakettia täydentävänä tuotoksena.

LÄHTEET

- Aluehallintovirasto 2023. Nuorten työpajat. Viitattu 6.5.2023. Nuorten työpajatoiminta - Nuorisotoimi - Opetus ja kulttuuri - Tehtävämme - Tietoa meistä - Aluehallintovirasto (avi.fi)
- Ammattibarometri 2022. Viitattu 17.4.2023.
<https://www.ammattibarometri.fi/Toplista.asp?maakunta=uusimaa&vuosi=22ii&kieli=>
- Dunderfelt, Tony 2016. Läsnaoleva kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus
- Ehyt ry 2015. Ryhmäilmiö. Pori: Brand ID Oy
- Holappa, Teija 2023. Suullinen tiedonanto 4.5.2023
- Hyppänen, Riitta 2007. Esimiesosaaminen. Liiketoiminnan menestystekijä. Helsinki: Edita Publishing Oy
- Juhila, Kirsi 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino
- KELA 2023. koulutuskokeilut. Viitattu 8.5.2023. <https://www.kela.fi/koulutuskokeilu>
- Koivisto, Mikko 2007. Mitä on Palvelumuotoilu? -Muotoilun hyödyntäminen palvelun suunnittelussa. Helsinki: Taideteollinen Korkeakoulu
- Kokko, Teemu 2017. Mikä ihmeen palvelumuotoilu. Evento. Viitattu 28.4.2023. <https://eventolehti.fi/artikkelit/mika-ihmeen-palvelumuotoilu/>
- Laki yhdenvertaisuudesta 731/1999. Viitattu 27.3.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>
- Leemann, L. & Kuusio, H. & Hämäläinen, R.-M. 2015. Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden koordinaatiohanke (Sokra). Terveiden ja hyvinvoinninlaitos.
- Luksia 2023a. Luksian strategia. Viitattu 25.4.2023. <https://www.luksia.fi/tietoa-luksiasta/luksiasta/>
- Luksia 2023b. Kumppanuustyö. Viitattu 25.4.2023. <https://www.luksia.fi/yrityksille/kumppanuustyoe/>
- Luksia 2023c. SORA-laki. Viitattu 2.4.2023. <https://www.luksia.fi/assets/Uploads/Sora-laki2.pdf>
- Luksia 2022d. Koulutusohjaajan työnkuva. Viitattu 25.4.2023. <https://www.luksia.fi/assets/liitteet/ote-ohjauksella-tyoehoen-ja-elinkeinoon/Koulutusohjaajan-tyoenkuva.pdf>
- Luksia 2023e. Haku- ja ohjauspalvelut. Viitattu 26.4.2023. <https://www.luksia.fi/yhteystiedot/hakupalvelut/>
- Luksia 2023f. Luksia sisäinen verkkopalvelu. Ei julkaistu.
- Luksia 2022g. OTE-projekti. Viitattu 15.4.2023. <https://www.luksia.fi/tietoa-luksiasta/kehittamisprojektit/paattyneet-projektit/ote/>

- Luksia 2023h. Jatkuva haku. Viitattu 17.4.2023. <https://www.luksia.fi/koulutustarjonta/jatkuvahaku/>
- Mattila, Juhani 2014. Herkkyys ja sosiaaliset pelot. Helsinki: Kirjapaja
- Maunu, Antti 2020. Opiskelijälähtöisyyttä arjen paineissa. Ammattiopettajien käsitykset oman työnsä hyvistä ja huonoista puolista uudistustenaikana. Kasvatus & Aika: Kasvatuksen Historiallis-Yhteiskunnallinen Julkaisu, 66. Retrieved from <https://doi.org/10.33350/ka.76271>
- Maunu, Tallamaria & Räisänen, Heikki & Tuomaala Mika. Pitkä Työttömyys. Työ- ja elinkeinoministeriö -analyysijä 2023. Viitattu 6.5.2023. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164842/Pitk%C3%A4%20ty%C3%B6tt%C3%B6myys.pdf>
- Mieli ry 2023. Kun työttömyys jatkuu ja jatkuu. Viitattu 3.5.2023. <https://mieli.fi/vaikea-elamantilanne/tyottomuus-voi-kuormittaa/kun-tyottomuus-jatkuu-ja-jatkuu/>
- Miettinen, Satu 2014. Muotoilujattelu. (toim.) Teknologiateollisuus ry. Tampere: Tammerprint Oy
- Myrskylä, Pekka 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Helsinki: Edita Publishing Oy
- Niemi, Ari. Suullinen tiedonanto 4.4.2023
- Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna vuosikirja 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia, Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Artikkelit
- Nuorisolaki 1285/2016. Viitattu 15.4.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>.
- Näre, Sari & Näre, Lena, 2022. Työttömyys sattuu, arjen kamppailuja työllistämistoimien ratkaisissa. Tallinna: Gaudeamus Oy
- Onnismaa, Jussi 2021. Ohjaus- ja neuvontatyö, Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Turenki: Gaudeamus
- Onnismaa, Jussi & Pasanen, Heikki & Spangar, Timo 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2, ohjauksen toimintakentät. Jyväskylä: PS- kustannus
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2018. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Opetushallitus 2022. Mitä on tutkintokoulutukseen valmentava koulutus TUVA? Viitattu 1.5.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-tutkintokoulutukseen-valmentava-koulutus-tuva>
- Opintopolku 2023. Viitattu 25.4.2023. <https://opintopolku.fi/konfo/fi/haku/Luksia?order=desc&size=20&sort=score>
- Oppivelvollisuuslaki 1214/2020 §2, Finlex. viitattu 25.4.2023. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201214#Pidm45053758418752>

- Paavonen, Anna-Marie & Seppänen-Järvelä, Riitta 2021. Kelan ammatillisen kuntoutuksen koulutuskokeilu. Toteutuminen, kohderyhmä ja koetut hyödyt. Helsinki: Kela
- Paavonen, Anna-Marie 2021. Tutkimusblogi, Kela. Viitattu 27.4.2023. <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/5943>
- Pakolaisneuvonta 2023. Paperittomat. Viitattu 6.5.2023. <https://www.pakolaisneuvonta.fi/asi-antuntijajarjesto/tietoa-pakolais-ja-ulkomaalaisoikeudesta/paperittomat/>
- Parantainen, Jari 2007. Rakenna palvelusta tuote 10 päivässä, Tuotteistaminen. Helsinki: Talentum
- Puusa, Anu & Juuti, Pauli 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Tallinna: Gaudeamus
- Puusa, Anu 2020. Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa Puusa, Anu & Juuti, Pauli, (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Tallinna: Gaudeamus
- Raina, Liisa. 2012. Uusi yhteisöllisyys. Kasvatustyhteisön rakentamisen ammattitaito. Tampere: Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino
- Ruponen, Ritva & Nummenmaa, Anna Raija & Koivuluhta, Merja 2002. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. Teoksessa Onnismaa, Jussi & Pasanen, Heikki & Spangar, Timo (toim.) ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus. Juva: PS-kustannus
- Siljander, Pauli. 2014. Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen. Peruskäsitteet ja pääsuuntauukset. Tampere: Vastapaino
- Silvennoinen, Heikki & Nori, Hanna 2014. Koulutuksen ja oppimisen marginaalissa. Teoksessa Brunila, Kristiina & Iso-Pahkala- Bouret (toim.) Marginaalin voima. Vantaa: Hansaprint
- TE-palvelut 2023. Koulutuskokeilu. Viitattu 7.2.2023 <https://tyomarkkinatori.fi/palvelut/2e9cddd0-9f1a-42fd-83ef-02f246bcb139/koulutuskokeilu>
- TE-palvelut 2023. Työllisyyden kuntakokeilu. Viitattu 20.4.2023. <https://toimistot.te-palvelut.fi/tyollisyyden-kuntakokeilu>
- THL 2023b. Kielitietoinen työskentely. Viitattu 28.4.2023. https://thl.fi/fi/web/maahanmuuttaja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja_kielitietoinen-tyoskentely
- THL 2023a. Osallisuuden osa-alueet. Viitattu 28.4.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet>
- Tilastokeskus 2023. Syntyvyys. Viitattu 17.2.2023. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/perheet/syntyvyys.html>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi
- Tuulaniemi, Juha 2016. Palvelumuotoilu. Liettua: Talentum pro
- Tynjälä, Päivi 1999 Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä

Työ- ja elinkeinoministeriö. Työllisyyskatsaus 2023. Viitattu 27.4.2023. <https://www.temtyol-lisyyskat-saus.fi/graph/tkat/tkat.aspx?ssid=230507151245520&ely=02&lang=FI&top=1&sub=12#>

Uudenmaan ELY-keskus 2023. Nuorisotyöttömyyden seuranta Uudenmaan ELY-keskuksen alueella, maaliskuu 2023. Viitattu 3.5.2023. <https://www.ely-keskus.fi/documents/13166/0/Nuorisotakuun+seuranta+032023.pdf/5934774a-15f6-8d9f-5b1e-0de417bd6c0e?t=1682333412495>

Vihti 2023. Kunnanhallituksen pöytäkirja, Euroopan sosiaalirahaston avustuksen hakeminen vuosille 2023- 2025. Viitattu 3.5.2023. <https://vihti.oncloudos.com/kokous/2022170-1.PDF>

Villanen, Jaana 2020. Kehitä tai kuihdu. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy

Ylirönni, Anssi 2019. Valintamme ei kohdistunut sinuun - työttömyyden monet kasvot. Helsinki: Kustannusyhtiö TA-Tieto Oy

LIITTEET

Liite 1

Haastattelulomake

1. Onko opintoalallasi ollut koulutuskokeilijoita?
2. Onko alalle tullut koulutuskokeilijoita muualta kuin haku- ja ohjauspalveluiden kautta? Jos on niin mistä on ohjautunut?
3. Onko koulutuskokeilijalle etukäteen mietitty mitä hän tekee jakson aikana?
  - 3.1 Miten asian voisi tehdä paremmin?
5. Onko kokeilija saanut mielestäsi riittävästi tietoa koulutuskokeilun aikana?
6. Onko olemassa palautejärjestelmää kokeilun jälkeen?
  - 6.1 Jos on, niin millaista palaute on ollut?
8. Oletteko saaneet itse päättää ajankohdan koulutuskokeilijan tulolle?
9. Onko alallanne nimetty henkilö koulutuskokeilijan vastaanottoon?
10. Tarvitsisitteko mielestänne lisäresurssia koulutuskokeilijoihin? Jos vastaatte kyllä, niin minkälaista lisäresurssia toivoisitte?

Liite2

Koulutuskokeilijan palautelomake

Mikä asia jäi parhaiten mieleen koulutuskokeilu jaksosta alalla?

Mieti omaa toimintaasi jakson aikana, missä asiassa onnistuit tai mikä oli hyvää?

1. _____
2. _____
3. _____

Ympyröi listalta 5 vahvuutta, jotka kuvaavat sinua parhaiten:

luovuus, uteliaisuus, rohkeus, sinnikkyys, innokkuus, oppimisen ilo, rehellisyys, luotettavuus, ystävällisyys, huomaavaisuus, ryhmätyötaidot, reiluus, oma-aloitteisuus, johtajuus, läsnäolo, anteeksiantavuus, vaatimattomuus, harkitsevaisuus, rentous, itsesäättely, kiitollisuus, toiveikkuus, huumorintaju, rauhallisuus.

Mikä/mitkä seuraavista asioista mielestäsi toteutui koulutuskokeilu jakson aikana, ympyröi:

1. Sain kuulua porukkaan.
2. Sain tehdä opiskeluun liittyviä asioita.
3. Huomasin osaavani asioita.
4. Sain palautetta tekemästani työstä.
5. Sain apua tai ohjausta tarvittaessa esim. työpariltani, opettajalta

Mikä asia olisi voinut olla kokeilussa paremmin tai mitä haluaisit oppia lisää?

Palautteen antaminen ja saaminen on tärkeää. Millaista palautetta antaisit koulutuskokeilu jakson opettajalle/ohjaajalle.

Kannustiko koulutuskokeilu jakso sinua hakeutumaan alan opiskelijaksi?

Kiitos palautteesta!